

Česká společnost chemická ve volebním období 1997–2001

(Zpráva odstoupjícího předsednictva pro Hlavní výbor České společnosti chemické)

Česká společnost chemická (dále ČSCH) je jednou z největších a nejstarších vědeckých společností v České republice. Spolu s Českými společnostmi průmyslové chemie a chemického inženýrství, Českým komitétem pro chemii a Ústřední komisí Chemické olympiády je sdružena v Asociaci českých chemických společností. Její aktivity jsou četné a spojují zájmy chemiků akademické a průmyslové sféry, chemiků v obchodních společnostech a ve státních orgánech, studentů středních a vysokých škol se zájmem nebo odborným zaměřením na chemii. Její postavení v profesní občanské společnosti je formulováno v členských stanovách. Činnost ČSCH je zaměřena především na organizování vědeckých konferencí, odbornou a konzultační činnost v oblasti veřejné a vzdělávací, činnost publikační a názvoslovnou a řadu dalších aktivit. Jejich realizace se uskutečňovala prostřednictvím místních poboček ČSCH, odborných skupin, komisí, redakčních rad Chemických listů a Bulletinu, a v neposlední řadě činností jednotlivých členů ČSCH. Předsednictvo ČSCH mělo úlohu koordinační.

Ekonomické změny probíhající v hodnoceném volebním období vedly k dalšímu poklesu zájmu laické veřejnosti o chemii u nás, a na rozdíl od některých vyspělých zemí (USA a Německo) se stává profese chemika méně a méně atraktivní pro mladou generaci. Chemie nepatří k těm oborům, které dnes přitahují ty nejschopnější; v tom se situace u nás příliš neliší od většiny členských států Evropské unie.

Hodnocení aktivit – silné a slabé stránky v činnosti předsednictva

V **organizační oblasti** byly přijaty nové stanovky, ve kterých je zahrnut etický kodex chemika, ČSCH se stala členkou Českého svazu vědeckotechnických společností a tím se stabilizovalo sídlo jejího sekretariátu a redakce Chemických listů. Vedoucí sekretariátu ČSCH pracuje rovněž pro Českou společnost průmyslové chemie a AČCHS. Byl vypracován organizační řád sekretariátu, uzavřena dohoda o pořádání společných sjezdů české a slovenské Asociace. Práce sekretariátu se stále více profesionalizuje, ale ČSCH nemá dosud kvalitní databázi členské základny, stále převažuje komunikace klasickou písemnou formou, spolupráce s kolektivními členy je na nižší úrovni než by odpovídalo významu těchto členů pro Společnost.

V **hospodářské oblasti** se podařilo pro každý rok hodnoceného období zajistit vyrovnaný rozpočet. Tak tomu bylo i v letošním roce, kdy personální změny na místech výkonné redaktorky Chemických listů a účetního Společnosti si vyžádaly souběžný pracovní poměr odcházejícího a nově přijatého pracovníka. Finanční zdroje představovaly individuální a kolektivní členské příspěvky, granty, příjmy za inzeráty a výnosy z akcí, které pořádala přímo Společnost. Nebyly kladeny žádné požadavky na zdroje vytvářené odbornými skupinami a regionálními pobočkami. Výše individuálního členského příspěvku zůstává stejná také v roce 2002. Příspěvek je výrazně nižší než např. v ekonomicky srovnatelném Polsku, Maďarsku nebo Portugalsku. Zda je to pozitivum si netroufám hodnotit, avšak jeho případným zvýšením by bylo možné zlepšit kvalitu nezbytné administrativy, užitečné pro všechny členy. Takto

získané prostředky však tvoří pouze malou část v rozpočtu Společnosti. Obavám členů z neúčelného utrácení těchto prostředků funkcionáři Společnosti lze předejít.

U **poboček, odborných skupin a komisí ČSCH** se jejich činnost koncentrovala především na seminární, konferenční a jiné přednáškové aktivity. Reprezentanti poboček se přímo podíleli na činnosti předsednictva. Ke škodě členů nebyla obnovena činnost ostravské pobočky, byť je v tomto regionu značná koncentrace chemiků v průmyslu a akademické sféře. Za neúspěch považují faktickou neexistenci celooborové nomenklaturní komise. Solidní, negativních osobních vztahů oproštěný tým odborníků se nepodařilo vytvořit a činnost v této oblasti je reprezentována pouze jednotlivými osobnostmi a menšími odbornými týmy. To je nepříznivé, zejména pokud se jedná o získání finanční podpory pro publikování materiálů.

V **oblasti mezinárodních styků** byla naše Společnost aktivní zejména v orgánech FECS/ECCC. ČSCH patří k těm několika evropským chemickým společnostem, které jsou svými členy zastoupeny v téměř všech pracovních skupinách, divizích a vrcholných orgánech FECS. Intenzivní pracovní kontakty jsou se Slovenskou, Polskou, Německou, Slovinskou, Maďarskou, Americkou a britskou Královskou chemickou společností.

V **oblasti vzdělávání** se ČSCH zařadila do kolektivu European Chemistry Thematic Network (ECTN), který tvoří 50 evropských univerzit a národních chemických společností. ECTN zpracovává přehledy o vzdělání a testy chemických znalostí, které jsou nezávislé na vzdělávacích systémech. Česká verze vzorku testů je zkoušena. Generální kongres ECTN se bude konat v roce 2003 v Praze. ČSCH je zastoupena v European Chemist Registration Board, organizaci, která je oprávněna udělovat fyzickým osobám profesionální označení European Chemist (zkratka EurChem) na základě vzdělání a praxe v oboru. Titul EurChem lze získat v ČR jen prostřednictvím ČSCH. ČSCH je členkou týmu řešícího grant o postgraduálním vzdělávání v projektu LEONARDO. Společnost uděluje od letošního roku Cenu Viléma Bauera za celoživotní práci v oblasti výuky chemie.

Péče o mladou generaci se koncentrovala do výběru účasti talentovaných chemiků na zahraničních konferencích, např. seminář v Regensburgu, účast na konferenci IUPAC v Berlíně, na sjezdech polských chemických společností, atd. Společnost se podílí na organizaci národních chemických olympiád, olomoucké pobočce se podařila úspěšná akce pro školní mládež a širokou veřejnost – Chemický jarmark. Pro chemiky do 35 let jsou vypisovány dvě ceny Alfreda Badera, ČSCH se podílí na cenách firem MERCK, SHIMADZU, SIGMA ALDRICH a mediálně a svou účastí v porotách podporuje Ceny za chemii a farmacii Francouzského velvyslanectví a firem RHODIA a AVENTIS.

V **ediční oblasti** bylo stálou snahou vedení ČSCH, společně s Asociací, redakční radou a redaktory profilovat Chemické listy jako forum reprezentující odborné názory chemiků na všechny sféry občanského života – vzdělávací, vědeckou, legislativní a veřejnou, kde chemie je více či méně zastoupena. Od roku 1997 začaly Chemické listy 4x ročně vycházet v jednom čísle s Bulletinem AČCHS. Tato čtvrtletní čísla jsou rozesílána všem členům Společnosti v rámci členského příspěvku. Redakční kruh

pro Chemické listy a Bulletin je společný. Odborná, grafická a technická úroveň časopisu se zvyšuje a během posledních čtyř let vzrostl "impact faktor" z hodnoty 0,157 (1997) na hodnotu 0,278 (2000). Takto hodnoceno, jsou dnes Chemické listy nejprestižnějším česky vydávaným odborným časopisem. Od roku 1997 je na internetu vystavena webová stránka časopisu a jsou publikována abstrakta článků v elektronické formě spolu s dalšími informacemi pro čtenáře. Od roku 1998 je každoročně udělována Cena Karla Preise (prvního redaktora časopisu) za nejlepší článek. V letošním roce byl časopis řízen 18 člennou redakční radou a 10 redaktory. Novou výkonnou redaktorkou je nyní ing. Marie Setničková. Počet zaslaných rukopisů se každoročně mírně zvyšuje, rovněž roste počet rukopisů odmítnutých buď z odborných nebo formálních důvodů. Oborově jsou tradičně nejvíce zastoupeny příspěvky z biochemie a analytické chemie, naproti tomu málo početné jsou články z anorganické chemie. Vzdělávání vydávání monotematických čísel věnovaných např. environmentální chemii nebo chemii v zemědělství.

Ke slabým stránkám redakční politiky nesporně patří to, že se nepodařilo po zániku časopisu Chemický průmysl zapojit autory publikující v této oblasti do okruhu Chemických listů. Po zániku tohoto časopisu jim byla nabídnuta publikační platforma, ta však zůstává většinou nevyužita. Po vydání dvou monotematických čísel s průmyslově chemickou tematikou, redakce od takto orientovaných čísel zatím ustoupila. Důvodem bylo neúměrně časově náročné shromažďování příspěvků. Neuspokojivá je publikační a organizační aktivita oblastních redaktorů. Oboustranně nebyly asi dosud nalezeny kreativní formy komunikace.

ČSCH se stala členkou konsorcia vydávajícího evropské chemické časopisy. Z tohoto titulu se stala spolujitelkou prestižního chemického časopisu Chemistry A European Journal. V září t.r. byl podepsán dokument o vstupu ČSCH do vlastnické struktury časopisu ChemPhysChem. Vzhledem ke svému členství ve výše zmiňovaném konsorciu ČSCH odmítla vstup do konsorcia časopisů vydávaných Royal Society of Chemistry. Skutečnost, že ČSCH je spoluvlastníkem dvou evropských chemických časopisů, může v budoucnosti přinést významný příspěvek do rozpočtu Společnosti.

Závěrem této zprávy děkuji ministerstvům České republiky, jmenovitě Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvu životního prostředí a Ministerstvu zemědělství, Radě českých vědeckých společností, vysokým školám, zvláště Vysoké škole chemicko-technologické a Akademii věd ČR za jejich materiální podporu.

Je mi zvláště milé poděkovat všem individuálním a kolektivním členům ČSCH za jejich zájem o spolkovou činnost, všem členkám a členům HV, výborům poboček a odborných skupin a v neposlední řadě všem kolegyním a kolegům v předsednictvu ČSCH za dobrou spolupráci v uplynulém volebním období. Třemi osobními poděkováními chci tuto zprávu uzavřít: našim bývalým zaměstnankyním, paní Jindřišce Peškové a ing. Claudii Jirátové, za jejich dlouholetou svědomitou práci v sekretariátu ČSCH a redakci Chemických listů. Ing. Markétě Bláhové, za její obětavou práci pro Společnost.

Vilém Šimánek

Ze života chemických společností

Vyhodnocení korespondenčních voleb – zpráva volební komise

Na základě platných stanov Společnosti a volebních pravidel byly vypsané na jaře 2001 volby do Hlavního výboru Společnosti pro léta 2002–2006.

Z rozeslaných volebních lístků (3350) se zpět vrátilo 1101, tj. 32,8%. Termín pro ukončení voleb byl 30.9.2001 (rozhodující pro včasnost a tím uznání platnosti lístku bylo datum poštovního razítka). Po tomto datu byly volby uzavřeny a došlé volební lístky vyhodnoceny. Volební komise označila 10 hlasovacích lístků, což je 0,9%, za neplatné. (1 lístek je kopie hlasovacího lístku, 9 je nedovoleným způsobem upraveno: zcela nevyplněný, zatřesen větší počet kandidátů). Na platných volebních lístcích obdrželi kandidáti hlasy v tomto pořadí podle získaných hlasů:

Doc. RNDr. Pavel Drašar, CSc., Doc. RNDr. Jiří Barek, CSc., Prof. MUDr. RNDr. Vilém Šimánek, DrSc., Ing. Karel Bláha, CSc., Doc. Ing. Jitka Moravcová, CSc., RNDr. Pavel Zachař, CSc., Prof. Ing. Jaroslav Churáček, DrSc., Doc. RNDr. Petr Čársky, DrSc., Prof. Ing. Ivan Lukeš, CSc., Ing. Martin Fusek, CSc., Prof. Ing. Josef Horák, DrSc., Ing. Františka Pavlíková, CSc., Doc. RNDr. Jitka Ulrichová, CSc., Prof. Ing. Karel Štulík, DrSc., Prof. RNDr. Jaroslav Koča, DrSc., Ing. Jan Tříška, CSc., (16 zvolených členů), Prof. Ing. Pavel Jandera, DrSc., Prof. Ing. Oldřich Paleta, CSc., Prof. Ing. Karel Vytřas, DrSc., (3 náhradníci), a Doc. RNDr. Hana Čtrnáctová, CSc., Ing. Jana Čopíková, CSc. a Prof. Ing. Jaroslav Šesták, DrSc., (nezvolení).

Do revizní komise skončily volby takto: Ing. Petr Sedmera, CSc., Doc. Ing. Karel Kefurt, CSc., Ing. Ivo Paseka, CSc., (zvolení).

Hlasy sečetl sekretariát Společnosti a dne 15. října 2001 provedla kontrolu volební komise.

Volební komise blahopřeje všem zvoleným členům a děkuje všem kandidátům za účast v korespondenčních volbách. V neposlední řadě bychom rádi poděkovali všem členům Společnosti za aktivní účast ve volbách.

Volební komise: Ing. Dr. Jiří Gut, DrSc. (předseda), Prof. Ing. Jiří Davídek, DrSc., Prof. RNDr. Miroslav Holík, CSc.

Volba předsednictva ČSCH

Dne 19. listopadu 2001 zasedal Hlavní výbor zvolený v korespondenčních volbách a zvolil nového předsedu a předsednictvo HV Společnosti, kterým se stali:

Předseda Společnosti Prof. MUDr. RNDr. Vilém Šimánek, DrSc., EurChem, CChem, FRSC, místopředseda Doc. RNDr. Pavel Drašar, CSc., EurChem, CChem, FRSC, člen předsednictva, hospodář Doc. RNDr. Jiří Barek, CSc., EurChem, člen předsednictva, spolupráce s kolektivními členy, se zástupci firem, marketing, Ing. Martin Fusek, CSc., člen předsednictva, vedoucí redaktor Chemických listů, Prof. RNDr. Bohumil Kratochvíl, CSc., EurChem, členka předsednictva, spolupráce s kolektivními členy, se zástupci firem, marketing, Ing. Františka Pavlíková, CSc., členka předsednictva, péče o mladou generaci chemiků a zájmy žen, Doc. Ing. Jitka Moravcová, CSc. Náhradníci předsednictva Doc. Ing. Jan Tříška, CSc., RNDr. Pavel Zachař, CSc. Revizní komise, Doc. Ing. Karel Kefurt, CSc., Ing. Petr Sedmera, CSc., Ing. Ivo Paseka, CSc.

pad

Podzimní zasedání exekutivy Federace evropských chemických společností a generálního shromáždění delegátů členských společností FECS, Porto 9.–11.10. 2001

Ve dnech 9. až 11. října 2001 proběhlo podzimní zasedání výkonného výboru a generálního shromáždění Federace evropských chemických společností (FECS) na Přírodovědecké fakultě Univerzity Porto. Jednání začala v úterý 9.10. pracovní schůzkou předsedů divizí analytické chemie, potravinářské chemie, výuky chemie, organokovové chemie, environmentální chemie a elektrochemie a pracovních skupin chemometrie a radiochemie s členy výkonného výboru FECS. V úterý 10.10. proběhlo zasedání výkonného výboru, které řídil prezident FECS Reto Battaglia, dále byli přítomní také nově členové Roland Darms, Alexandr Zamojski, Wolfram Koch a Vilím Šimánek, pozvání hosté Maria Jose Calhorda za Portugalskou chemickou společnost, David Giachardi za Britskou královskou chemickou společnost a Marc Julia za Francouzskou chemickou společnost. Přítomni byli předsedové divizí a pracovních skupin, Leiv Sydnes, prezident IUPAC, Rob Taalman, ředitel vědy a výzkumu CEFIC a obě členky sekretariátu FECS paní Antal a McEwan. Jednání se zúčastnili také nově navržené kandidáty na členství ve výkonném výboru N. Katsaros, Asociace řeckých chemických společností, Marta Sališová, Asociace slovenských chemických společností, Agneta Sjörgen, Švédská chemická společnost a Dominico Spinelli, Italská chemická společnost. Ve výkonném výboru své členství ukončili Darms, Zamojski a Šimánek. Na programu jednání byly následující body: (i) Projednání návrhu na udělení medaile FECS Dr. Davidu Bricknellovi za jeho aktivní činnost ve sdružení AllChemE. (ii) Projednání návrhů na nové členy exekutivy pro generální shromáždění a návrhu na příštího prezidenta FECS pro volební období 2002–2005. Výkonný výbor navrhl za nového prezidenta Prof. Gábora Naray Szabo. Hlavním bodem programu byl akční plán FECS pro další volební období. Diskuse se koncentrovala zejména na tři body akčního plánu, a to vytvoření funkční komunikace mezi členy FECS, případně mezi individuálními členy národních chemických společností. Vypracováním projektu byli pověřeni Szabo, Giachardi, Koch, Šimánek a Battaglia, dále posílení politické role FECS prostřednictvím AllChemE a budoucí role Rady pro chemii EU (ECCC). Jako přednášející FECS přednášky pro rok 2002 byl na návrh Polské chemické společnosti vyzván Prof. W. J. Sec.

Ve čtvrtek 11.10. proběhla schůze generálního shromáždění, které se účastnili vedle již výše zmíněných osob delegáti 25 národních chemických společností. Úvodem svého zasedání delegáti odeslali vyjádření sympatií Americké chemické společnosti k tragické události z 11. září. Generální shromáždění projednalo zápis z loňského zasedání v Rimini, zprávy ze zasedání výkonného výboru FECS v dubnu, zasedání ECCC v červnu letošního roku. Aklamací byli zvoleni pro volební období 2002–2005 nový prezident FECS a čtyři členové výkonného výboru Katsaros, Sališová, Sjörgrenová a Spinelli. Do Federace byla přijata Srbská chemická společnost a byl schválen akční plán FECS pro nejbližší 3 roky. Předsedové jednotlivých divizí a pracovních skupin seznámili delegáty s aktivitami za minulý rok, Dr. Taalman informoval delegáty o aktivitách AllChemE.

Příští zasedání generálního shromáždění se bude konat 9. až 11. října 2002 v Polsku. Závěrem bylo poděkováno Portugalské chemické společnosti za dokonalé organizační zázemí a vytvoření příjemného prostředí pro třídní jednání. Soboty většina

delegátů využila pro prohlídku staré části Porta, návštěvu vinných sklepů a ochutnávku proslulých portských vín.

Autor článku touto cestou děkuje MŠMT ČR za finanční podporu v rámci programu INGO.

Vilím Šimánek

53. zjazd chemických spoločností s medzinárodnou účasťou

Zjazd (Banská Bystrica 3.–6. 9. 2001) bol spoločným podujatím Asociácie slovenských chemických a farmaceutických spoločností (vznikla v r. 2000 – pozri nové logo) a Asociácie českých chemických spoločností. Na jeho prípravu sa podieľali pracovníci Katedry chémie Fakulty prírodných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, za spoluúčasti členov predsedníctva Slovenskej chemickej spoločnosti a Slovenskej spoločnosti priemyselnej chémie. Predsedom organizačného výboru bol prof. RNDr. Otto Tomeček, CSc. zo spomenutej univerzity.

Voľba miesta konania zjazdu – Banská Bystrica vyplynula z viacerých priaznivých okolností:

- veľmi dobré priestorové podmienky (miestnosti pre plenárne prednášky a pre jednania v odborných sekciách zjazdu),
- dobré podmienky pre ubytovanie účastníkov,
- sústredenost zjazdových i ubytovacích priestorov,
- snaha o prepojenost zjazdu s Banskou Štiavnicou – mestom s bohatou históriou chémie (Banická akadémia v 18.–19. storočí, jediná vysoká škola svojho druhu na svete),
- v neposlednom rade bohaté historické pamiatky a krása Banskej Bystrice a Banskej Štiavnice, ako aj prírodné krásy ich okolia.

Na zjazde sa prezentovalo 556 účastníkov: 282 SR, 250 ČR, 19 PL, 2 F, 2 H a 1 USA. Svoje výrobky prezentovalo takmer 30 firiem.

Po otvorení slávnostnej časti programu predsedom organizačného výboru Ottom Tomečkom predniesli pozdravné príhovory: Milan Murgaš, rektor Univerzity Mateja Bela, Ján Králik, primátor mesta Banská Bystrica, Stanislav Holec, dekan Fakulty prírodných vied UMB, Ladislav Petruš, predseda Slovenskej chemickej spoločnosti, Vilím Šimánek, predseda Českej spoločnosti chemické, Jerzy Konarski, predseda Poľskej chemickej spoločnosti a John Cherry, v zastúpení predsedu Americkej chemickej spoločnosti. Čestný predseda Slovenskej chemickej spoločnosti, Jozef Tomko si tak trochu s nostalgiou zaspomínal na nezabudnuteľné celoštátne chemické zjazdy v Banskej Štiavnici. Nakoniec profesor J. Matoušek predstavil organizátorov 54. Zjazdu CHS, ktorý sa bude konať v júli 2002 v Brne.

Vo všetkých príhovoroch rečníci podčiarkli potrebu rozvoja prírodných vied a chémie ako centrálnej vedy predovšetkým. Všetci vyjadrili potrebu vzájomnej spolupráce – pri riešení vedeckých problémov, ale aj medzi jednotlivými chemickými spoločnosťami. Spomenuli slávnú históriu rozvoja chémie v neďalekej Banskej Štiavnici a zároveň popriali podporu chemickému dorastu.

V rámci tejto časti otvorenia zjazdu sa odovzdávali aj ocenenia SCHS a ČSCH:

Česká spoločnosť chemická udelila za spoluprácu svoje najvyššie ocenenie – Hanušovu medailu – bývalému predsedovi SCHS – Eberhardovi Borsigovi. Navyše, predseda ČSCH s potešením odovzdal cenu Otto Wichterla za zásluhy o rozvoj českej chémie udeľovanú zahraničnému chemikovi Jozefovi Tomkovi.

Slovenská chemická spoločnosť udelila Čestné členstvo – najvyššie vyznamenanie SCHS – Miroslavovi Zikmundovi, dlhoročnému redaktorovi Chemických Zvestí, dnešných Chemical Papers. Zlatú medailu SCHS udelila Miloslavovi Ferlesovi, emeritnému profesorovi VŠCHT za zásluhy o rozvoj spolupráce a Dalme Gyepesovej, dlhoročnej tajomníčke SCHS za zásluhy o rozvoj spoločnosti. Predseda SCHS odovzdal aj pamätnú medailu SCHS za spoluprácu Karelvi Waisserovi, pri príležitosti životného jubilea.

Po prvýkrát odovzdal na Zjazde chemických spoločností na Slovensku zástupca firmy SHIMADZU na Slovensku – Ing. Mlynár – cenu v hodnote 1000 DEM za najlepšiu vedeckú prácu mladého odborníka v analytickej chémii v šk.r. 2000/2001 Róbertovi Bodorovi z Prírodovedeckej fakulty UK. Súťaž o cenu SHIMADZU bude pokračovať aj v ďalšom školskom roku.

Zároveň bola vyhlásená súťaž o Cenu SYNKOLY v hodnote 25 000 Sk za najlepšiu doktorandskú prácu v odbore organická chémia, v roku 2001. Cena bude po prvýkrát udelená, na návrh predsedu spoločnej odborovej komisie, na konferencii organických chemikov v r. 2002.

V závere slávnostnej časti zjazdu odzneli plenárne prednášky, ktorých cieľom bolo poďakovať stého výročia udelenia prvej Nobelovej ceny za chémiu v r. 1901:

1. J.H. Van't Hoff – prvý nositeľ Nobelovej ceny za chemii (I. Proks, SR),

2. Jaroslav Heyrovský a prínos polarografie pro dnešek a zítřek (R. Kalvoda, J. Ludvík, ČR),

3. Nobel Prize 2000 From Conducting Polymers to Molecular Electronics (Pron, P. Rannou, F).

Vedecký program zjazdu pokračoval ďalší deň plenárnymi prednáškami:

1. Fascinating serendipity, some adventures in fullerene chemistry (T. Braun, Maďarsko),

2. Od jedinej molekuly ku samo-organizovanej štruktúre vo femtočase a v nanopriestore (D. Velič, SR),

3. 50 rokov od objavu ferocénu: metalocény – akademická zábavka alebo seriózny nástroj v rukách chemikov? (Š. Toma, SR).

Jednanie potom pokračovalo v odborných sekciách (v dopoludňajších i popoludňajších hodinách) formou krátkych prednášok (P) a posterov (PO):

Analytická chémia (garant J. Krupčík) 18 P, 24 PO; Anorganická chémia a anorganické materiály (P. Schwendt, J. Gabčová) 25 P, 48 PO; Drevo-papier-celulóza (P. Krkoška) 8 P; Fyzikálna chémia (S. Biskupič) 21 P, 43 PO; História chémie (J. Čársky) 17 P, 1 PO; Chémia polymérov, organické materiály, textil, vlákna, fóliové materiály (M. Omastová) 32 P, 31 PO; Organická a farmaceutická chémia (K. Špirková) 9 P, 46 PO; Potravinárska chémia a biotechnológia (Š. Schmidt) 10 P, 16 PO; Vyučovanie chémie (O. Tomeček) 32 P, 13 PO; Životné prostredie a toxikológia (V. Koprda, V. Romančík) 30 P, 21 PO; Fórum mladých (R. Šebesta) 40 P, 19 PO.

Abstrakty plenárnych prednášok, prednášok v sekciách a plagátových (posterových) prezentácií sú publikované v troch zväzkoch zborníka zjazdu. K starostlivo pripraveným zborníkom patrili aj 66 stránkový program so zoznamom účastníkov a firiem, či podnikov a organizácií, ktoré prispeli k realizácii zjazdu v Banskej Bystrici.

V rámci zjazdu boli predstavené dve nové publikácie Slovenskej chemickej spoločnosti:

Uher, M., Tomko, J., Čársky, J., Heřmanová, D.: Pamätnica - 70 rokov SCHS. Bratislava, SCHS 2001, 209 s. Publikácia je pokusom o spracovanie histórie organizovanej činnosti chemikov na území Slovenska, od založenia Odbočky Československej spoločnosti chemickej v Bratislave (r. 1929). Predstavenie monografie sa konalo počas uvítacej recepcie zjazdu. "Krstným otcom" bol predseda organizačného výboru zjazdu Otto Tomeček.

Tomeček, O., Herčko, I.: Chémia a mineralógia na Baníckej a lesníckej akadémii v Banskej Štiavnici. Banská Bystrica, SCHS 2001, 123 s. Ide o prvé monografické spracovanie bohatej histórie Baníckej a lesníckej akadémie v Banskej Štiavnici. Motiváciou k jej napísaniu a vydaniu bolo, o.i. aj zaradenie Leopolda Antona Ruprechta – absolventa Baníckej akadémie, jej profesora a vedúceho katedry chémie, rodáka zo Smolníckej Huty - do zoznamu najvýznamnejších 100 európskych chemikov od 18. do konca 20. storočia v "Millennium Project" Asociácie európskych chemických spoločností. Predstavenie monografie sa konalo v sobášnej sieni mestskej radnice v Banskej Štiavnici dňa 5. 9. 2001, za prítomnosti primátora mesta M. Lichnera, CSc. "Krstným otcom" knihy bol prednosta Okresného úradu v Banskej Štiavnici E. Zorvan.

V nadväznosti na slávnostné predstavenie publikácie o histórii Baníckej a lesníckej akadémie sa predstavitelia chemických spoločností zúčastnili ako čestní hostia slávnostného aktu odhalenia pamätnej tabule na budove chemických laboratórií Strednej priemyselnej školy Samuela Stankovianskeho pri príležitosti blížiaceho sa 90. výročia uvedenia budovy laboratórií do prevádzky. Tento akt sa konal v rámci Salamandrových dní v Banskej Štiavnici (7.–9.9.2001). V programe odhalenia tabule bolo pôsobivé vystúpenie mužského speváckeho zboru Štiavničian, uvítací prejav tajomníka BANSKO-ŠTIAVNICKO-HODRUŠSKÉHO baníckeho spolku M. Durbáka a slávnostný príhovor predsedu organizačného výboru 53. zjazdu chemických spoločností v Banskej Bystrici Otta Tomečka. Akt odhalenia tabule vykonal garant odbornej sekcie histórie chémie na zjazde Jozef Čársky.

Počas zjazdu sa konalo aj tradičné stretnutie výborov SCHS, ČSCH, zástupcov Asociácie slovenských chemických a farmaceutických spoločností a Asociácie českých chemických spoločností. Stretnutia sa zúčastnil aj predseda Poľskej chemickej spoločnosti, Jerzy Konarski. Cieľom stretnutia bola diskusia o možnostiach prehĺbenia spolupráce uvedených chemických spoločností, o podpore chemickeho dorastu a predovšetkým o dohode pre organizovanie spoločných zjazdov, s návrhom ktorej prišli kolegovia z AČCHS. Účastníci diskusie sa okrem iného dohodli, že na zjazd budú pozvaní na náklady poriadajúcej Asociácie študenti chémie, členovia neporiadajúcej Asociácie v počte dvanásť, traja zástupcovia neporiadajúcej Asociácie a šesť hostí (funkcionárov a študentov chémie z iných chemických spoločností).

Zároveň sa konštatovalo, že 55. zjazd chemických spoločností sa bude konať v septembri 2003 v Košiciach. Organizáciu zjazdu zabezpečí pobočka SCHS v Košiciach a za predsedu organizačného výboru bol potvrdený predseda pobočky, Karol Florián.

Už tradične bol zjazd príležitosťou nielen na prezentáciu výsledkov vedeckej práce, získavania nových poznatkov, výmeny názorov, nadviazania osobných kontaktov a stretnutí priateľov, ale aj na poznávanie historických pamiatok – v tomto

případe Banskej Bystrice a Banskej Štiavnice, a přírodních krás okolia týchto miest. Zo spoločenskej časti programu zjazdu (okrem uvítacej recepcie a spoločnej večere spojenej s kultúrnym programom) si účastníci mohli vybrať poznávací zájazd do Banskej Štiavnice, zájazd do Španej doliny, do Antola a turistický zájazd na Kráľovu hoľu, spojený s prehliadkou unikátnej zbierky zvončekov gazdu Gigaca v Šumiaci, spestrenej folklórnym vystúpením šumiackych mládencov.

Dovidenia na 54. Zjazde CHS v Brne, priatelia!!!

J. Čársky, M. Sališová

Wichterlova cena J. Michlovi

Prof. Josef Michl převzal 2.11. 2001 Cenu Otto Wichterleho, která je udělována zahraničním pracovníkům v chemických oborech k ocenění jejich zásluh o rozvoj české vědy. Cena byla předána u příležitosti přednesení přednášky dedikované prof. Otto Wichterlemu, tematem byla molekulární elektronika.

Prof. Josef Michl (nar. 12.3.1939 v Praze), profesor chemie na Univerzitě v Coloradu (Colorado, Boulder) studoval na Přírodovědecké fakultě UK v letech 1956 až 1961 na katedře organické chemie pod vedením prof. V. Horáka (nyní profesor na Georgetown University, Washington, DC), a svou disertační práci (CSc.) vypracoval na ústavu ČSAV pod vedením prof. R. Zahradníka (1965). Po roce 1968 odešel do zahraničí a od té doby působí hlavně na amerických univerzitách (University of Utah, Salt Lake City; University of Texas, Austin a nyní University of Colorado, Boulder). Hostoval na několika desítkách renomovaných světových universit. V roce 1994 přednášel také na PřF UK v Praze. Je členem mnoha vědeckých společností a získal celou řadu světových cen, vyznamenání a čestných doktorátů (Member, US National Academy of Sciences (1986); Fellow, American Academy of Arts and Sciences (1999); International Academy of Quantum Molecular Science (1988), A.P. Sloan Fellow (1971–1975), J. S. Guggenheim Fellow (1984–1985), Watoc Fellow (1996), A. von Humboldt Senior US Scientist Award (1980), Inter-American Photochemical Society (1994), Japan Society for Promotional Science (1998), Awards, Georgetown University (1990) Honorary Doctor, ACS Utah Section (1986), Cope Scholar (1993), Kosolapoff (2000) and J.F. Norris (2001) Awards, Schrödinger (1993) Medal, a také řadu českých ocenění (J. Heyrovského zlatá medaile (ČAV 1994), Zlatá medaile UK (1995), čestné členství v České učené společnosti (1995), čestný doktorát University Pardubice (1996)).

Práce profesora Michla pokrývá velmi širokou oblast chemie. Od teoretických a kvantově chemických studií přes využití fyzikálních metod v chemii až po problémy chemické reaktivity a syntézy. Mnoho usilí věnoval budování teoretických a experimentálních základů optické aktivity buzené magnetickým polem a spektrálními metodám užívajícím polarizované světlo. Významné jsou také jeho práce z oblasti fotochemie, vlastností radikálů, biradikálů apod. Mnoho jeho prací se týká chemie křemíku, boru a organokovových sloučenin. Další aktivity zahrnují studium reaktivních meziproduktů, iontových klastrů a stavebních bloků pro supramolekuly. Je autorem a spoluautorem 470 vědeckých prací, 5 knih (z nichž jednu editoval) a 7 patentů.

Prof. Michl vždy podporoval české chemiky žijící a pracující v USA a po roce 1989 navázal velmi úzké pracovní kontakty s řadou výzkumných ústavů AV ČR a našich univerzit. Od roku 1990 se kromě jiného věnuje výzkumu ve velmi perspektivním oboru tzv. nanotechnologií a v tomto směru podnítl i řadu

výzkumných aktivit v naší republice (molekulární elektronika, nanotechnologické stavebnice). Úzká spolupráce existuje také v oblasti měření a teorie magnetického cirkulárního dichroismu a probíhají také společné projekty zahrnující chemii boru. Na svém pracovišti v USA vyškolil a zapracoval řadu našich mladých vědeckých pracovníků. Významnou měrou podpořil i chemický výzkum v České republice, jak svou pomocí a radou, tak při hledání jeho materiálního zabezpečení.

Jaroslav Pecka

Předání CENY SHIMADZU 2001

"CENU SHIMADZU 2001" převzala 22. listopadu 2001 v reprezentačních prostorách Univerzity Palackého v Olomouci vědecká pracovnice oddělení katalýzy Ústavu fyzikální chemie Jaroslava Heyrovského AV ČR v Praze Ing. Lenka Hykrdová, Ph.D. Slavnostního aktu se zúčastnila rektorka UP Olomouc prof. MUDr. PhDr. Jana Mačáková, CSc., předseda ČSCH prof. MUDr. RNDr. Vilím Šimánek, DrSc., zástupce japonské ambasády v Praze pan Kuniomi Sasaki, představitelé firmy SHIMADZU a další hosté. Jednalo se již o třetí ročník této ceny, která je vyhlášována firmou SHIMADZU a Českou společností chemickou.

zleva: laureátka Ing. Lenka Hykrdová, Ph.D. při přejímání ceny, vedoucí organizační složky Shimadzu Handels GmbH Ing. Theodor Petřík, CSc. a rektorka UP Olomouc prof. MUDr. PhDr. Jana Mačáková, CSc. (foto: Karel Ventura)

Cena japonské firmy orientující se na instrumentaci v medicíně a analytické chemii chce motivovat mladé vědce v jejich nelehké práci a alespoň částečně je za tuto snahu odměnit.

Jako vítězná byla vyhodnocena: Degradace supramolekulárních komplexů typu "host-hostitel" fotoindukovaná Fe(III): Vliv komplexu na reaktivitu molekuly "hosta". Tato práce souvisí s problematikou odstraňování škodlivých látek z životního prostředí, jakými jsou karcinogenní aromatické uhlovodíky (např. naftalen) nebo jedovaté rozkladné produkty pesticidů (např. 4-chloranilin), pomocí fotoindukované degradace. Zjištěné výsledky mohou být uplatněny při dalších výzkumech využívajících vlastnosti supramolekulárních komplexů.

Na této práci byla oceněna nejen originalita, ale i aplikační dopad na životní prostředí, eventuálně farmacii. Věříme, že toto

ocenění bude pro Lenku Hykrdovou odrazovým můstkem pro její další vědecký růst.

Před námi je další ročník, takže řešíte-li zajímavý chemický problém s analytickou tematikou, lépe řečeno využíváte-li libovolnou instrumentálně analytickou metodu, můžete přihlásit práci přiměřeného rozsahu, která dosud nebyla publikována ani přihlášená do jiné soutěže, a v roce 2002 nepřekročíte 30 let, rozhodně to stojí za pokus.

Karel Ventura

Nový nositel Ceny Alfreda Badera na rok 2001

Klub nositelů Ceny Alfreda Badera za organickou a bioorganickou chemii pro české chemiky do 35 let se rozšířil o osmého člena. Stal se jím Doc. RNDr. Milan Pour, PhD. (35 let) z katedry anorganické a organické chemie Farmaceutické fakulty UK, Hradec Králové. Předložil soubor prací z chemie přírodních látek a antimetabolitů (gibberelliny, mořské sekundární metabolity, analoga prostacyklinu, laktonová antimykotika). Slavnostní předání Ceny se tradičně uskutečnilo na

konferenci "36. Pokroky v organické, bioorganické a farmaceutické chemii" netradičně konané v Nymburku místo Liblic (19.–21.11.2001). Zde se nový laureát představil odborné veřejnosti přednáškou s názvem "Gibberelliny, nakienony a inkrustosporiny: radosti a strasti syntéz malých, vysoce funkcionalizovaných molekul".

Nový nositel Ceny získal diplom RNDr. na katedře organické chemie Přírodovědecké fakulty UK v Praze (1989), když diplomovou práci vypracoval na ÚOCHB ČSAV (Dr. Pavel Kočovský). Po krátkém zaměstnání na ÚOCHB (1990–91, skupina Dr. A. Holého) odjel na postgraduální studium do Austrálie, kde na Australian National University, Canberra, obhájil doktorskou disertační práci a získal vědeckou hodnost PhD. (1994, Prof. L.N. Mander, Syntéza rostlinných hormonů). Pak absolvoval postdoktorátní stáž u Prof. E. Negishiho na Purdue University, West Lafayette, USA (1994–96) a od roku 1996 je zaměstnán na Farmaceutické fakultě UK v Hradci Králové. Zde se stal v r. 1999 docentem pro obor organické chemie a od r. 1998 je vedoucím oddělení chemické struktury.

Srdečně blahopřejeme k získání prestižní ceny a přejeme hodně dalších odborných úspěchů.

Dosavadní nositelé této prestižní Ceny Alfreda Badera: RNDr. Ivo Starý, CSc. (1994), Ústav organické chemie a biochemie AV ČR, Praha; RNDr. Martin Smrčina, CSc. (1995), Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha; Dr. Ing. Vladimír Havlíček (1996), Mikrobiologický ústav AV ČR, Praha; Ing. Pavel Lhoták, CSc. (1997), Ústav organické chemie, Vysoká škola chemicko-technologická, Praha; Ing. Michal Hoskovec (1998), Ústav organické chemie a biochemie AV ČR, Praha; Ing. Michal Hocek, CSc. (1999), Ústav organické chemie a biochemie AV ČR, Praha; Dr. Ing. Vladimír Církva (2000), Ústav chemických procesů AV ČR, Praha.

Oldřich Paleta

Přihlášky na Cenu Alfreda Badera za organickou chemii v r. 2002

Uchazeče o Cenu za organickou chemii by mohla zmást skutečnost, že od r. 2002 bude udělována druhá Cena A. Badera, a to za bioorganickou a bioorganickou chemii. Oblast bioorganické chemie byla dosud zahrnuta do stávající Ceny, která se uděluje od r. 1994. Kandidátovi, váhajícím u kterou Cenu se ucházet s ohledem na téma svých prací, lze doporučit nejbližší termín jedné z Cen, protože rozhraní mezi organickou a bioorganickou chemií je hodně neurčité. Jestliže uchazeč neuspěje u jedné komise, může se ucházet o druhou Cenu, případně přihlásku do konkurzu o kteroukoli z Cen opakovat. Na druhou stranu je možno však získat jen jednu z Cen A. Badera pro české chemiky, přitom obě Ceny jsou rovnocenné.

Uzávěrka přihlášek do konkurzu o Cenu za organickou chemii v roce 2002 byla stanovena na 15. červen 2002 (případně datum poštovního razítka). Podmínky a náležitosti přihlášky zůstávají stejné jako v minulých letech: Cena se uděluje za práce v oblasti organické chemie uchazečům, kteří nepřekročí věk 35 let v den uzávěrky přihlášek, a je dotována částkou 100000 Kč. Soubory přihlášených prací mohou rovněž zahrnovat studie mechanismů. Uchazeči o Cenu se zpravidla přihlašují sami na sekretariátu České společnosti chemické, návrh však mohou podat kolegové, instituce a rovněž vědecké rady a senáty. Cena je udělována nejlepšímu souboru prací bez ohledu na to, kolikrát se autor o ni ucházel.

Hlavní částí přihlášky jsou separáty publikovaných prací a k nim zpracovaný autorův komentář k dosaženým výsledkům v rozsahu 3–6 běžných strojopisných stran; přiložený životopis by měl zachytit odborný vývoj, mj. téma diplomové a doktorské (kandidátské dizertace), získaná ocenění, stáže a jejich tematické zaměření, získané granty apod. Řada publikací vzniká týmovou činností a z toho důvodu je potřeba uvést, jak se uchazeč na publikaci a jejím zveřejnění podílel (např. se jednalo o diplomovou práci, zadané téma doktorské práce, řešení grantu získaného uchazečem, samostatně řešená část projektu, vlastní projekt, vedení diplomanta nebo doktoranda apod.); publikaci zpracoval školitel resp. vedoucí, uchazeč do publikace přispěl určitou částí (např. experimentální, teoretickou), zpracoval celou publikaci, byl korespondujícím autorem apod.). Nedoporučuje se hodnotit svůj podíl procentuálně, protože např. novou myšlenku a zkušenosti jiné osoby, které úspěšnou práci umožnily, nelze srovnávat s provedením práce. Hodnotící komise uvítá rovněž doporučení školitelů, vedoucích apod., avšak přihláška je plně platná i bez těchto doporučení.

Autoři nejlepších kolekcí, kteří nebyli v předchozích letech oceněni, získali privilegium permanentní přihlášky (do věku 35 let); privilegium jim umožňuje, aby v roce, kdy se hodlají opět soutěže zúčastnit, poslali pouze doplněk předchozího souboru, případně jej aktualizovali dle svého uvážení.

(Redakce připomíná, že Baderova cena pro bioorganickou a bioorganickou chemii pro rok 2002 byla vyhlášena v Chemických listech 95, 670 (2001).)

Oldřich Paleta

Ohlédnutí za veletrhem CHEMTEC PRAHA 2001

V první polovině října se konal v Praze v areálu Výstaviště 8. ročník mezinárodního chemického veletrhu CHEMTEC PRAHA. Veletrh pořádala společnost Incheba Praha, ve spolupráci se Svazem chemického průmyslu. Veletrh proběhl za účasti

nejvýznamnějších společností chemického průmyslu v České republice, dále zde byly početně zastoupeny firmy z oblasti laboratorní techniky a analytiky; aparaturní, kontrolní a procesní techniky. Celkem se veletrhu zúčastnilo 116 vystavovatelů a 165 zastupovaných firem z 12 zemí světa.

Veletrh procházející od roku 1994 různými etapami, se v posledních letech profiloval jako specializovaná akce ve svém oboru, oceňovaná vysoce odbornou veřejností.

Nedílnou součástí veletrhu byl i doprovodný program, který se konal po dobu konání výstavy ve dvou sekcích.

Velká pozornost ze strany počtu přednášejících byla věnována úvodnímu tematu – Chemická legislativa, Vstřícné programy průmyslu. Nechyběla ani tradiční tematika – Historie chemického průmyslu, věnovaná v letošním roce výročí 100 let rafinerie ropy v Kralupech, kterou zahájil generální ředitel České rafinérské Kralupy, Ing. Ivan Ottis. Doprovodný program nejsou pouze odborné semináře, ale i firemní prezentace. Největší pozornost vyvolala prezentace Agrofert Holding a. s. Praha a jeho společností: Precolor Přerov, Deza Valašské Meziříčí, Precheza Přerov, Lovochemie Lovosice, jejíž součástí bylo také vyhodnocení veřejné soutěže o ceny Agrofert Holding a. s. pro diplomové a doktorantské práce.

Společenskou událostí veletrhu byl Večer s českou chemií, pořádaný Svazem chemického průmyslu, na kterém bylo společností Colorlak a.s., Farmak a.s., Chemifloc a.s., Koramo a.s., Linde Technoplyn a.s., Paramo a.s., Pliva-Lachema a.s. propůjčeno osvědčení k užívání loga Responsible care za ekologické podnikání v chemii.

K veletrhu patří soutěž o nejlepší exponát ZLATÝ CHEMTEC, do které bylo přihláшено 11 exponátů. Odborná hodnotitelská komise ocenila následující tři exponáty:

● akrylátová disperze SOKRAT 6474

vodní disperze akrylátového polymeru pro formulaci vnějších a vnitřních barev na dřevo s nízkým obsahem těkavých organických látek, vystavovatel: EASTMAN SOKOLOV, a.s.

● HYBOT MA3

součást stabilizačního systému pro polyolefiny, PVC, vystavovatel: VŠCHT Praha, výrobce: HALUMS a. s. Bystřice nad Pernštejnem

● Výrobky na bázi recyklovaných plastů pro silnice a dálnice ochrana před nadměrným hlukem v okolí dálnic, silničních a kolejových komunikací, zábrany proti sněhu u komunikací, vystavovatel: VÚSAPL Nitra, Slovenská republika

Novinkou pro rok 2002 bude souběžné konání mezinárodního veletrhu čistící a úklidové techniky, čistící technologie CLEANTEC 2002 s veletrhem CHEMTEC PRAHA v prostorách Průmyslového paláce ve dnech 15. až 17. října.

Veřejná soutěž o vynikající diplomové a disertační práce v oblasti chemie, vyhlášená Svazem chemického průmyslu ČR a společností Agrofert Holding, a.s. Praha v roce 2001

Na Večeru s českou chemií dne 9. října 2001 byly slavnostně předány ceny Agrofertu Holding za vynikající diplomové a disertační práce v oblasti chemie za rok 2001. Diplomy a ceny předal ing. Miroslav Krejčí, prezident Svazu chemického průmyslu ČR (SCHP ČR) a ing. Tomáš Krejča výkonný ředitel Agrofertu Holding, a.s. Tato soutěž, která byla veřejně vyhlášena na valné hromadě SCHP ČR dne 27. 2. 2001, představuje novou iniciativu SCHP ČR a Agrofertu Holding a.s., vedoucí k podpoře zájmu mladých lidí o technická studia.

Do letošního ročníku soutěže bylo přihláшено 20 diplomových prací ze sedmi vysokých škol a šest disertačních prací. Hodnotitelská komise, jmenovaná představenstvem SCHP ČR vyhlásila následující výsledky:

– v kategorii disertačních prací udělila dvě druhá místa Mgr. Renátě Komendové, PhD. a ing. Martinovi Zatloukalovi, PhD.,

– v kategorii diplomových prací udělila dvě druhé ceny ing. Radkovi Blahákovi a ing. Pavlovi Bouchalíkovi. Třetí místa v kategorii diplomových prací byla udělena ing. Haně Petříčkové, ing. Pavle Prokešové a ing. Janě Sigmundové.

SCHP ČR umožnil nejúspěšnějším vítězům této soutěže prezentaci svých prací v rámci odborného doprovodného programu mezinárodního chemického veletrhu CHEMTEC 2001. Mladí autoři tak měli možnost ve svých vystoupeních porovnat své prezentační schopnosti se špičkovými manažery chemického průmyslu holdingu Agrofert.

SCHP ČR předpokládá, že v nejbližší době vyhlásí kritéria této soutěže pro rok 2002 s cílem postupně vybudovat pro tuto soutěž srovnatelnou prestiž, jakou mají ceny udělované chemickými asociacemi v západní Evropě a v USA. Vyhlášení této veřejné soutěže bude oznámeno v Chemických Listech a v CHEMagazínu a na web stránkách Svazu chemického průmyslu ČR (www.schp.cz).

50 let chemické průmyslovky v Brně

Počátky chemického průmyslového školství v Brně úzce souvisejí se založením první české Průmyslové školy textilní v roce 1919. Velké požadavky byly kladeny především na barvení tkanin, které je založeno na znalostech chemie. Je proto zcela pochopitelné, že chemie zaujala mezi ostatními předměty takové postavení, že v roce 1922 bylo rozhodnuto rozdělit vyšší ročníky na obor tkalcovský a chemicko-textilní. V roce 1928 byla založena dvouletá Nižší chemicko-textilní škola a čtyřletá Vyšší chemicko-textilní škola. Ještě před okupací byla založena Vyšší škola chemická při Vyšší průmyslové škole textilní, která byla do Brna přeložena z Liberce. Studium na této škole bylo rovněž specializováno na obor analytický a chemicko-textilní. V roce 1945, po skončení války a různých peripetiích, se škola přestěhovala do původní budovy na Francouzské 101 jako specializovaná sekce Průmyslové školy textilní. Zde se silně projevovala závislost chemické sekce na Vyšší průmyslové škole textilní. Rovněž budova, kterou obě školy sdílely, byla nedostačující a nevyhovovala tehdejší moderním požadavkům. Spolu s budovou bylo i společné ředitelství, které rovněž nevyhovovalo. Odborným vedoucím sekce chemie byl jmenován Ing. Opatřil, který vyvinul značné úsilí k tomu, aby došlo k osamostatnění chemické sekce a její přeměnu v samostatnou školu. To se úplně podařilo v roce 1951, kdy nově zřízená Vyšší průmyslová škola chemická definitivně opouští budovu na Francouzské ulici a nový školní rok 1951/1952 byl zahájen v budově husovického gymnázia na Vranovské 65. Tato budova se stala trvalým domovem chemiků po celých následujících 50 let, i když zpočátku byla laboratorní cvičení vyučována na ulici Francouzské. V prvním školním roce byl zastupujícím ředitelem školy Ing. Vilém Opatřil. Na počátku školního roku 1951/1952 nastoupilo ke studiu na VPŠCH 351 studentů.

V roce 1952 přichází jako ředitel školy Ing. Jaroslav Voda. V prvním poschodí budovy byla zřízena laboratoř fyzikální chemie, která se stala základem pro současnou instrumentální analýzu. Začala rovněž výstavba chemických laboratoř

v "prozatímních" prostorách v suterénu budovy, kde se po patřičných rekonstrukcích a modernizacích nachází dodnes.

V roce 1953 se odstěhovalo gymnázium a správu budovy převzala nově nastěhovaná základní škola. Pro potřeby studentů i vyučujících byly vybudovány odborná knihovna a knihovna beletrie ve druhém poschodí. Na místo náhle zesnulého ředitele školy Ing. Jaroslava Vody, v roce 1958, byl jmenován Vladimír Mareček, chemik, který vedl školu do roku 1973. Třetím ředitelem byla Ing. Olga Bartíková, profesorka školy od jejího založení.

V roce 1978 po zrušení základní školy se SPŠCH stala správcem budovy, kterou sdílela společně nejprve se Střední pedagogickou školou a od roku 1987 se Státní jazykovou školou.

V roce 1983 nastoupil na místo ředitele Ing. František Keberle, absolvent školy, který stál v jejím čele do roku 1996. Současným ředitelem školy je Ing. Vilém Koutník, CSc., rovněž absolvent školy.

Původní název z roku 1951, Vyšší průmyslová škola chemická, byl v roce 1953 změněn na Průmyslová škola chemická a od roku 1966 zákonem, kdy všechny školy končící maturitní zkouškou byly nazvány středními, na Střední průmyslovou školu chemickou. Tento název nese dodnes.

Po odchodu Státní jazykové školy v roce 1998 se škola stává jediným uživatelem budovy a nastává nová éra dobudování laboratorního zázemí pro zlepšení podmínek vyučovacího procesu a možnost studia většího počtu zájemců o chemii.

Do roku 1990 byly specializace – studijní obory, určovány centrálně bez možnosti zásahu školy. Po získání právní subjektivity iniciovala škola změnu studijního oboru Chemická technologie. Nově byla zavedena výuka biologie a biochemie.

V současné době škola nabízí studium těchto oborů a zaměření: obor Aplikovaná chemie: zaměření Analytická chemie, Chemická technologie, Farmaceutické substance a obor Analýza potravin. Kromě denního studia nabízí škola i možnost dálkového studia.

Během své existence škola vychovala více jak čtyři tisíce chemických odborníků a velmi dobře připravila i vysoké procento absolventů ke studiu na vysokých školách. Mnozí absolventi školy zastávali či zastávají vedoucí funkce nejen v oblastech souvisejících s chemií, ale najdete je i mezi lékaři, právníky a umělci.

V současné době školu navštěvuje 470 studentů formou denního a dálkového studia. Svým zaměřením má škola nadregionální charakter. Vedení školy se snaží úzce spolupracovat s výrobními podniky, kontrolními a výzkumnými ústavami a vysokými školami tak, aby co nejlépe postihlo požadavky praxe na přípravu budoucích absolventů školy.

V průběhu předloňského roku se podařilo na škole vybudovat novou chemickou laboratoř, zaměřenou na výuku analytické chemie, dále pak laboratoř fyziky a další učebnu výpočetní techniky. V minulých dnech byla zprovozněna i Internetka, veřejná počítačová místnost, z které mají studenti volný přístup na internet.

50 let své existence oslavila škola v pátek a v sobotu 14. a 15. prosince loňského roku. Na pátek byla připravena oficiální část oslav pro pozvané hosty. Zahájení oslav se konalo v aule Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity. Po projevech ředitele školy, zástupců kraje a sponzorů následovalo kulturní vystoupení posluchačů brněnské Konzervatoře. Poté se hosté přesunuli do školy k její prohlídce. Vyvrcholením odpolední části oslav bylo

odpálení slavnostního ohňostroje. Součástí prvního dne oslav bylo i večerní slavnostní představení muzikálu "My fair lady ze Zeliáku" v Městském divadle Brno. Sobota v době od 9.00 do 16.00 byla určena především absolventům a všem, kteří měli zájem o návštěvu a prohlídku školy. Pro návštěvníky byl v obou dnech připraven, kromě prohlídky školy, i bohatý doprovodný program. Škola se mimo jiné například pochlubila svými absolventy, dnes renomovanými umělci. Ukázky ze své tvorby zde vystavovali malíř a dřevorezbař Jiří Netík, známý brněnský fotograf Miloslav Budík a malíř Petr Kvíčala. Svými dovednostmi nejen z oboru chemie se pochlubili i současní studenti školy. A zejména pro ty dříve narozené absolventy byla připravena zajímavá výstava historických fotografií a dokumentů ze života školy, kterou připravil Ing. Mojmír Janků, živá legenda školy. Samozřejmou a nedílnou součástí oslav bylo i vydání almanachu.

Josef Janků

Z činnosti Středoevropské skupiny pro separační vědy (CEGSS).

Letošní oficiální akcí CEGSS, jejímž členem je i Skupina pro chromatografii a elektroforézu ČSCH, bylo "Balaton Symposium '01 on High-Performance Separation Methods" v Siófoku v Maďarsku ve dnech 2. až 4. září pod předsednictvím Prof. Szabolcse Nyiregyho, předsedy CEGSS v r. 2001. Symposium se konalo za pěkného, slunečného i když poněkud chladného počasí v uvolněné atmosféře krásného prostředí na břehu Balatonu, již opuštěného prázdninovými návštěvníky. Více než 380 návštěvníků z 25 zemí ocenilo vynikající odbornou i společenskou úroveň tohoto setkání. Je škoda, že na rozdíl od kolegů z Polska, Slovenska i ze zemí bývalé Jugoslávie se jej zúčastnil minimální počet odborníků z Čech a Moravy. Bylo předneseno 37 přednášek a prezentováno 150 plakátových sdělení ze všech oblastí chromatografie a elektroforézy. Mezi přednášejícími byli známí světoví odborníci, např. profesori E. Kovács, Cs. Horváth, E. Grushka, J. Roeraade, M. Martin, A. Siouffi, K. Albert, M.C. Hennion, C. Cramers, H. Frank, B. Buszewski a mnoho dalších.

V průběhu symposia se konala schůze výboru CEGSS, kde bylo dohodnuto, že oficiální odbornou akcí CEGSS v roce 2002 bude "8th International Symposium on Separation Sciences", které se bude konat pod předsednictvím Prof. B. Buszewského v polské Toruni ve dnech 8. až 12. září. Odborný program slibuje vysokou kvalitu, již nyní přislíbila účast řada předních světových odborníků. Budou opět zastoupeny všechny chromatografické a elektromigrační separační techniky, membránové separace, příprava vzorků, stopová analýza, nové kolony a náplně a mnoho dalších témat. Toruň je krásné město se zachovanou historickou částí a vzhledem k osvědčeným organizačním schopnostem Boguslawa Buszewského setkání slibuje nevšední zážitek při velice rozumném vložném 100 EUR (50 EUR pro studenty) a cenách ubytování od 15 do 30 EUR na kolejkách do 70 až 120 EUR v hotelech střední a vyšší kategorie. Další informace získáte na adrese bbusz@chem.uni.torun.pl.

Na setkání CEGSS bylo dále dohodnuto, že každým rokem bude v jedné účastnické zemi uspořádáno oficiální mezinárodní konference CEGSS, s nízkým vložným a dostupným ubytováním. Budou se hledat možnosti stipendií pro několik účastníků z řad studentů z každé členské země. V r. 2003 bude oficiální setkání opět v Maďarsku, u nás bychom mohli podobnou akci uspořádat v r. 2004 nebo 2005.

Pavel Jandera

Volby do výboru odborné skupiny organické, bioorganické a farmaceutické chemie

V první polovině roku 2002 proběhnou volby do výboru Odborné skupiny organické, bioorganické a farmaceutické chemie. Prosíme o zasílání návrhů na kandidáty do výboru. Kandidáta může navrhnout každý člen odborné skupiny. Podmínkou je, aby dotyčný kandidát o návrhu věděl a souhlasil s ním.

Návrhy zasílejte do konce února 2002 poštou na adresu: Ing. Alexandra Šilhánková, Ústav organické chemie, VŠCHT Praha, Technická 5, 166 28 Praha 6 zn. VOLBY nebo na E-mailovou adresu Alexandra.Silhankova@vscht.cz.

Alexandra Šilhánková, předsedkyně volební komise

Nová odborná skupina – Toxikologická analýza

Při České společnosti chemické byla ustavena nová odborná skupina toxikologické analýzy. Tato skupina vznikla jako základna pro diskusi metod, výsledků i interpretaci z disciplin, které tvoří toxikologickou analýzu. Náplní budou odborné semináře, konference, diskuse. Skupina bude vyvíjet spolupráci s ostatními odbornými skupinami a pobočkami jak České společnosti chemické, tak České lékařské společnosti JEP a samostatnými organizacemi, kde se jejich zájmy budou stýkat. Skloubit hraniční disciplíny a učit se vzájemně řeči pokládá založená skupina za jeden ze svých úkolů. Bude prostřednictvím tiskovin ČSCH a internetových stránek informovat své členy o akcích a událostech z oblasti toxikologie. A to nejen na národní, ale i na mezinárodní úrovni.

Předmětem činnosti budou disciplíny nejrůzněji spjaté s toxikologickou analýzou: analytická a predikční toxikologie, včetně testování a odhadu toxicity chemikálií, techniky experimentální toxikologie včetně alternativních metod, metody genetické toxikologie, metody imunochemické, stanovení mykotoxinů, odběry vzorků a analýza ovzduší, vod a dalších složek životního a pracovního ovzduší a biologický monitoring, získávání a

využití počítačových systémů k odhadu toxických a nežádoucích účinků chemických sloučenin z jejich chemické konstituce výpočtem, toxikologie anorganických i organických chemických látek, chelátů, komplexních a organokovových sloučenin, ekotoxikologické modely, odhad rizika účinků chemikálií na zdraví lidí i životní prostředí, legislativa, metrologie, osvědčení a potřebná dokumentace pro práci s vysoce toxickými chemikáliemi (akreditace a autorizace, bezpečnostní listy, kategorizace pracovišť, validace metod). Skupina se nebude vyhýbat ani spolupráci v oblasti obecné toxikologie z pohledu chemika, protože tam budou často výsledky analytické směřovány.

Účast pro zájemce je proto otevřená bez ohledu na profesi. Požadováno bude členství v České společnosti chemické; další příspěvky kromě odevzdaných ČSCH se nebudou požadovat. Půjde jistě nejen o chemiky, ale i o lékaře, fyziky a profesionály z dalších vědních oborů. V práci skupiny by se měly doplňovat výzkum a jeho aplikace.

Kolegyně a kolegové, kteří mají zájem o informace a o činnost této odborné skupiny a chtějí pomoci vytvořit její členskou základnu, se mohou obrátit na sekretariát České společnosti chemické na adresu Ing. Markéta Bláhová, Česká společnost chemická, Novotného lávka 5, 11668 Praha 1 nebo telefonem (02)-2222 0184 nebo na e-mailovou adresu mblahova@csvts.cz nebo mohou získat informace též na e-mailové adrese mtichy@szu.cz (Státní zdravotní ústav, Šrobárova 48, 10042 Praha 10, tel. (02)-6708 2666).

Miloš Tichý

Oznámení o nově vznikající odborné skupině

Zájemci o členství v nově se formující Odborné skupině farmakochemie se mohou přihlásit na adrese: Ing. Miroslav Kuchař, DrSc., VÚFB a.s., Dolní Měcholupy 130, 102 01 Praha 10, nebo e-mail: Kuchar@vufb.cz. Vítání jsou všichni, kdo jsou profesně spjatí s tímto oborem, i ti kteří by navíc byli ochotni podílet se na práci přípravného výboru.

Členská oznámení a služby

Členská cena evropských časopisů

Je možná zbytečně připomínat, ale členové ČSCH mají k dispozici časopisy ChemPhysChem a Chemistry A European

Journal za členskou předplatnou, jež jsou asi 1/10 předplatného nominálního.

Z vědeckých, odborných a zahraničních společností

Do Indie, kam jít aneb krátká zpráva o 33. mezinárodní chemické olympiádě

Název článku, který jsem si půjčil od Ivy Pekárkové je zároveň odpovědí na otázku, kterou jsem si položil ve třetím loňském buletinovém čísle Chem. Listy 94, 472 (2000). Na loňské MChO v Kodani po seznámení s realitou (Česká republika není schopna soutěž zabezpečit), se indická delegace rozhodla zvážit možnost uspořádání 33. ročníku v zemi, kde celostátní kolo je většího rozsahu než soutěž pro 210 studentů z 54 zemí.

Indové vcelku rychle zhodnotili své možnosti a rozhodli se ukázat celému světu, jaká je úroveň výuky chemie v jedné z nejperspektivnějších zemí, a že to jde, když se chce.

Zatím u nás vše probíhalo standardně, tj. školní, oblastní i celostátní kolo na Fakultě chemické technologie VŠCHT (na vysoké společenské úrovni, se vzorným technickým zabezpečením a nebyvalou pozorností ze strany vedení fakulty i školy). Prakticky zároveň s vyhlášením vítězů – roli favorita potvrdil Jiří Kysilka – se na <http://www.hbcse.tifr.res.in/hbcse/main/icho> objevila přípravná témata pro Bombaj. Ne snad zrovna jednoduchá, ale srdci středoevropana dosti blízká. Po soustředěních v Úvalech (teorie) a na PĚF UK (praxe) byl, po vyhodnocení všech dílčích výsledků, sestaven reprezentační tým: Jiří Kysilka (G Nový Bydžov), Pavel Řezanka (G Praha 5, Zborovská), Richard Chudoba (G České Budějovice) a Helena Handrková (G Mladá

Boleslav). Pedagogický doprovod (a zástupci v mezinárodní porotě) byl tentokrát z Pff UK (doc. Jan Sejbal) a Univerzity Pardubice (doc. Karel Ventura). Po nezbytném očkování jsme odletěli. Já místo cesty do sousedního Hradce Králové jsem mohl uspokojit svůj zájem o zemi, kterou jsem si dávno přál navštívit. Člověk se po přiletu (ve druhé polovině noci) musí vyrovnat se dvěma skutečnostmi – neobvyklou teplotou a téměř 100 % vlhkostí, a pokud chce některé věci ve vymezeném čase pochopit, je užitečné přeradit na východní nazírání. To první je otázkou zvyku, to druhé záležitostí vůle.

Domorodci byli vřídni a jídlo chutné. Jako se v Čechách říká: "sůl nad zlato", v Indii platí to samé o kari. Oči říkaly, že je třeba vyzkoušet od každého, ale žaludek nechápal, jak se s neobvyklým přídelem vypořádat. No nakonec si poradil. Stejně tak dilema, jak blízko k sobě pustím nebalenou vodu (= jak si čistit zuby), padlo s prvním skokem do bazénu. Někteří opatrnější kolegové se paradoxně nemohli dočkat konce. V období nastupujícího monzunu o cizince ve střední Bombaji nezavádíš (to spíš o slona a zcela jistě o krávu), a tak při každé procházce jsme čelili nabídkám snad všeho druhu. Většinu jsem nevyužil. Také nebylo pořádně kdy, protože většinu času zabrala, podle očekávání, práce (dvakrát až do rána). Praktické úlohy byly dobře připraveny a probíhaly bez problémů, když nepočítám vysokou vlhkost a teplotu v neklimatizovaných laboratořích. Také teoretické úlohy, ve kterých byla řada vazeb na indické realie, byly dobře koncipované. Zadání představovalo průřez hlavními chemickými obory. Větší důraz než v minulosti byl kladen na teoretickou chemii. Úlohy je možné, ve srovnání s jinými ročníky, hodnotit jako náročnější. Všechny při tom dobře navazovaly na přípravné příklady. Po organizační stránce byl průběh prakticky bezproblémový. Součástí olympiády byl, jak je obvyklé, přiměřený společenský program.

Po střízlivém předběžném zhodnocení situace svítla naděje na čtyři medaile. Až do samého konce nebylo jasné, z jakých kovů budou. Česká republika získala díky Jiřímu Kysilkovi (22. místo na světě) zlatou medaili. Úspěch české výpravy demonstrují i 3 bronzky. Detailní výsledky lze nalézt na internetové adrese uvedené výše. Další informace, zajímavosti, postřehy a fotografie pak třeba na www.natur.cuni.cz/cho a <http://www2.hyperlink.cz/rezanka/>. Jako celek jsme letos uspěli. Následující ročníky budou v Evropě – příští v Holandsku a další v Řecku.

foto: zleva Sejbal, Řezanka, Chudoba, Kysilka, Handrková a Ventura

Efektivní vynaložení práce, zkušeností i peněz přineslo organizátorům zasloužené výsledky. Při sugestivním závěrečném ceremoniálu se nám v jednom okamžiku zdálo, že se z pódia v řadě díky všem, kteří pomohli ozvalo: "Děkujeme České republice, že nám umožnila vyniknout a uspořádat tak hezkou a úspěšnou akci".

S novým školním rokem nastoupili tři reprezentanti na zvolené vysoké školy, Richard Chudoba se připravuje na maturitu a věřím, že i v chemické olympiádě neřekl ještě poslední slovo. Zanedlouho by se všichni úspěšní reprezentanti měli setkat na MŠMT ČR a podruhé, jestli se nepletu, při předávání ceny Praemium Bohemiae.

Karel Ventura, Jan Sejbal

Grand Prix Chimique 2001

Grand Prix Chimique je soutěž určená studentům odborných chemických škol z evropských zemí. U jejího zrodu stál Dr. W. Flad z Chemisches Institut Dr. Flad ve Stuttgartu. Soutěž se poprvé konala v roce 1991 právě ve zmíněném institutu. Od samého počátku se soutěžního klání zúčastňovali rovněž studenti z Československa, později z České republiky. Soutěž se koná každé dva roky, většinou na přelomu srpna a září, a je zaměřena na praktické dovednosti studentů. Každá ze zúčastněných zemí vyšle na základě výběrového soustředění své nejlepší chemiky, aby se utkali na mezinárodním poli. Zpravidla se soutěží ve dvou dnech, kdy jeden den je zaměřen na úlohy z preparativní organické chemie a druhý den je věnován úlohám z analytické chemie. Dle finančních možností pořadajícího státu jsou do soutěže přizváni dva až tři studenti z každé země. Studenty doprovází pedagog, který jednak překládá úlohy daného ročníku, a jednak se stává členem hodnotící komise. Cílem Grand Prix Chimique není jen soutěž samotná, ale nezanedbatelným aspektem je i to, že je dána možnost mladým lidem se stejnými zájmy z různých zemí, aby se potkali a mohli spolu komunikovat.

Organizátorem letošní, již 6. Grand Prix Chimique se stala Stredna priemyselná škola potravinárska v Nitře na Slovensku. Ministerstvo školství Slovenské republiky před dvěma roky vybralo právě tuto školu jako nejvhodnější pro uspořádání této soutěže. Ředitel školy, pan Mgr. Jaroslav Maček, byl postaven před nelehký úkol, uspořádat toto mezinárodní klání na takové úrovni, aby důstojně reprezentovalo Slovensko v mezinárodním měřítku. Během dvouletých příprav se mu podařilo vybavit tři nové laboratoře novým nábytkem, přístroji a laboratorním sklem. Kvalitní ubytování na vysokoškolských kolejích a zázemí hotelové školy v malebném prostředí Nitry poskytl téměř ideální podmínky pro uspořádání letošního ročníku.

Soutěž se konala od soboty 25. srpna do soboty 1. září. Zúčastnilo se jí 22 soutěžících z 9 zemí (Česká republika, Francie, Německo, Maďarsko, Norsko, Slovensko, Slovinsko, Holandsko a Jugoslávie). Preparativní část organické chemie byla zaměřena na přípravu acetylferrocenu Friedel–Craftsovou acylací. Analytická chemie se skládala ze dvou částí: 1. Chelatometrické stanovení vápníku a hořčíku v minerální vodě, 2. Určení poločasů oxidačně hydrolytické reakce železnatých iontů ve vzorku minerální vody. Vždy čtyři soutěžící byli bedlivě sledováni dvěma porotci. Hodnotila se laboratorní zručnost, dodržení postupu, správná manipulace s laboratorním sklem a přístroji a v neposlední řadě i dodržování zásad bezpečné práce v laboratořích. Po odevzdání protokolů následovalo jejich vyhodnocení.

Celá soutěž byla provázena řadou doprovodných kulturních akcí, zaměřených na poznání pamětihodností Nitra a jejího okolí. A tak soutěžící měli možnost navštívit Diecézní knihovnu v Nitře, seznámit se s historií a současností tohoto města, jet na exkurzi do keramičky v Modré, prohlédnout si zámek Červený Kameň, absolvovat exkurzi do pivovaru Topvar Topolčany a prohlédnout si zámek a hřebčín v Topolčiankách.

V pátek večer nastal dlouho očekávaný okamžik, vyhlášení výsledků letošní Grand Prix Chimique. Podle pravidel soutěže je vyhlašováno umístění studentů pouze na medailových místech. Letos byly uděleny dvě zlaté, dvě stříbrné a dvě bronzové medaile. A zde jsou výsledky:

1. místo: Radek Jurok (Česká republika), Roland Pálffy (Slovensko)
2. místo: Steffen Treichel (Německo), David Sarlah (Slovensko)
3. místo: Lukáš Demovič (Slovensko), István Sándor (Maďarsko)

Je potěšitelné, že ze tří studentů, kteří se za Českou republiku zúčastnili, opět jeden dosáhl až na příčku nejvyšší. Radek Jurok

je studentem Střední průmyslové školy chemické akademika Heyrovského v Ostravě-Zábřehu. Prohlédneme-li do historie této soutěže, lze konstatovat, že dosavadní bilance pro Českou republiku nevyznívá vůbec špatně: 1991: 2. místo (S. Cihelník), 3. místo (A. Chrastina); 1995: 2. místo (Josef Krátký), 3. místo (Vojtěch Spiwok); 1999: 1. místo (Jan Pozner).

Na letošní Grand Prix Chimique byla přijata nová pravidla této soutěže a současně poprvé v historii byly uděleny skutečné medaile vítězům. Nutno konstatovat, že celá soutěž byla velice dobře připravena ze strany slovenských organizátorů. Veškeré dění probíhalo v přátelské a poklidné atmosféře, což jistě přispělo k celkové pohodě soutěžících a členů poroty. Nezbyvá nic jiného, než si přát, aby se v podobném duchu odehrávala i příští Grand Prix Chimique, která se uskuteční ve Slovinsku v roce 2003. V závěru soutěže byla delegace České republiky vyzvána k uspořádání 8. Grand Prix Chimique v roce 2005.

Josef Janků

Evropský koutek – European Column

Po dohodě řady evropských chemických společností bude v národních časopisech vycházet oddíl v anglickém jazyce, přinášející „mezinárodní aktuality“.

Dr. Henk Claessens received Otto Wichterle Prize

Dr. Henk A. Claessens, an outstanding teacher and scientist from Laboratory of Instrumental Analysis, Technical University, Eindhoven, The Netherlands received Otto Wichterle prize for his contribution to the international cooperation between Czech and Dutch researchers in the field of high performance separation methods (HPLC and electromigration methods).

Dr. Claessens is renowned expert in this field with more than 100 scientific papers on the topic. For many years, he actively cooperates with several Czech universities in the framework of Copernicus and Socrates programmes. He organized post graduate courses on modern separation methods at Charles University, Prague, and later at the University of Pardubice. His lectures and courses are of high scientific and pedagogical standard and attract increasing number of young researchers in this field. He was a supervisor of many Czech PhD students in Eindhoven and his PhD students still profit from his knowledge, kindness and readiness to help. Therefore, there is no doubt that he fully deserves this prize which is intended for outstanding foreign scientist significantly contributing to the development of chemical sciences in the Czech Republic.

Jiří Barek

Creativity in Chromatography: Merck KGaA Initiates Chromolith™ Junior Scientist Award 2002

EUR 2500 for creative HPLC publications based on the new Chromolith™ technology – First Award to be presented at ISC 2002 in Leipzig.

Young biochemists, pharmacists, physicians and chemists everywhere who are working in HPLC research, here is a new opportunity from Merck: Whoever presents a creative diploma thesis, an extraordinary dissertation or a clever post-doc publication based on the new Chromolith HPLC technology, has the chance to win the Merck Chromolith Junior Scientist Award, worth EUR 2500. Merck will present the winner at the occasion of the Inter-

national Symposium in Chromatography (ISC) 2002 in Leipzig. Merck will also pay for the travel and accommodation expenses to the award ceremony in Leipzig. A scientific committee, headed by the Chairman of the ISC 2002 in Leipzig, Prof. Dr. Werner Engewald, will select the winner. Those wishing to participate are asked to submit their work to Professor Engewald, University of Leipzig, Linnéstraße 3, D-04103 Leipzig.

(For more info please check out: www.uni-leipzig.de/chemie/chroma/chroma.htm or www.gdch.de/tagung/5544). Besides the scientific work, applications should also include a curriculum vitae. The deadline is May 30, 2002. The winner will be informed by August 01, 2002.

©2000 Merck KGaA, Darmstadt, Germany

Chemistry Education: Research And Practice In Europe (cerapie)

The latest issue of CERAPIE (Volume 2, No. 3, last issue of Vol. 2, October 2001) is available free-of-charge at the following address: www.uoi.gr/conf_sem/cerapie.

Theme Issue 2 will be a follow-up publication on the same theme as Vol. 2, No. 2 (May 2001). It will mainly include independently submitted papers that will undergo anonymous peer review. There may be also a small number of invited contributions.

Length of manuscripts should normally not exceed 30 (for research reports) or 20 (for other papers) double-space A4 pages in Times New Roman, Size 12, single space. For more details, see GUIDELINES FOR SUBMISSIONS – do not forget to include the filled-in submissions form. Authors should state on their submission that it is for THEME ISSUE 2 on STRUCTURAL CONCEPTS. In addition, they must state category (science / science education/history of science/philosophy of science).

Deadlines: 10 January 2002: Submission of manuscripts. 10 March 2002: Return of reviews. 20 April 2002: Return of revised manuscripts. May 2002: Publication of Theme Issue (Vol. 3, No. 2).

Authors are reminded that [with the exception of short papers (communications/notes)] CERAPIE publishes original material that has not been published or is simultaneously under consideration for publication in other journals or conference proceedings.

The benefits of publishing in CERAPIE is in the fact that CERAPIE is already establishing itself as a high-quality, peer-reviewed, international journal, with FAST PUBLICATION, world-wide FREE DISTRIBUTION in the Internet through a

LARGE MAILING LIST. In addition, so far no publication fee has been imposed. The normal section of the journal contains both chemistry-education research reports and papers on the practice of chemistry education.

Georgios Tsaparlis, Editor, CERAPIE

Osobní zprávy

Profesoři jmenovaní s účinností od 1. října 2001

Prof. RNDr. Gustav Entlicher, CSc., pro obor biochemie, UK Praha

Prof. Ing. Pavel Hobza, DrSc., pro obor fyzikální chemie, UK Praha

Prof. RNDr. Pavol Hrdlovič, DrSc., pro obor makromolekulární chemie, VUT Brno

Prof. RNDr. Vladimír Jirků, DrSc., pro obor mikrobiologie, VŠCHT Praha

Prof. RNDr. Milan Kodíček, CSc., pro obor biochemie, VŠCHT Praha

Prof. RNDr. Věra Pacáková, CSc., pro obor analytická chemie, UK Praha

Prof. RNDr. Blanka Říhová, DrSc., pro obor imunologie, UK Praha

Prof. RNDr. Jiří Vohlídal, CSc., pro obor makromolekulární chemie, UK Praha

Blahopřejeme

Ing. Bohdan Schneider, DrSc. 75 let

I když je to k nevíře, Bohdan Schneider se dožívá 75 let. Ta neuvěřitelnost se netýká jeho nezdočné vitality, s níž po desetiletí stále vítězí nad svými chorobami, ale běhu času: kdokoliv, kdo měl to štěstí s ním pracovat nebo se s ním přátelit (což bývalo do značné míry totéž), musel mít často dojem, že jeho se stárnutí netýká. Nicméně fakta jsou nezvratná: rok narození 1927, kandidátská obhajoba 1954, doktorát věd 1966. K tomu je nutno přiřadit více než 250 vědeckých prací, několik významných cen – a zejména výsledky, které významně poznamenaly jeho obor, a vybudování tradice, z níž dodnes těží jeho následovníci.

Legenda tomu chce, že na vědeckou dráhu byl Bohdan Schneider vyslán za to, že s použitím infračervených spekter odhalil škodlivý vliv voskovaných papírků na žiletky, které jimi měly být chráněny. Pokud je pravdivá, byl by to raný příklad typické Schneiderovy neochoty věřit tomu, co se obecně předpokládá. Ať tak či onak, pokračoval pak pod vedením dr. Plívy ve výzkumu vibračních spekter chlorovaných molekul na Ústavu organické chemie tehdejší ČSAV. Témata jeho práce příznačně sahala od teorie spekter až po stavbu Ramanova spektrometru. Zlomovým rokem v jeho dráze nejspíš byl rok 1962, kdy se přidružil ke kolektivu mladých nadšenců, kteří pod vedením profesora Wichterleho založili Ústav makromolekulární chemie ČSAV. Jedním z rysů mnohostranného Wichterlova talentu byla bystrá schopnost rozpoznat schopné lidi a není tedy divu, že bez váhání mladému vědci světil vedení vznikajícího oddělení molekulární spektroskopie. Zpočátku to ovšem znamenalo výhradně infračervená spektra, snímaná na strojích úctyhodných rozměrů: spektra – jak jinak – polymerů, preparovaných k tomu třeba jodovými parami někde na okně. Vzpomínky na ty pionýrské doby mohou vyvolat pobavený úsměv, ale pohled na vědecké práce, které v nich vznikaly, vzbuzuje úctu. Šlo o první kroky ve

zcela neznámé krajině - o to více imponuje jejich odvážná jistota a vynalézavost.

Na konci roku 1962 byl v ústavu instalován spektrometr nukleární magnetické rezonance, první komerční přístroj toho druhu v republice. Vyjádřeno Schneiderovým jazykem, to byla teprv hračka, schopná vzrušit představivost: přitahovalo ho, co všechno lze pomocí NMR vidět, ale příznačně ještě víc ho dráždilo, co se pohledu zatím skrývalo. Polymery, tehdy fascinující materiály, nebyly příliš vděčným objektem pro protonovou NMR: díky malé pohyblivosti svých segmentů zejména v tuhém stavu dávaly velmi široké a tedy sotva rozlišené signály, zdánlivě obsahující jen málo informace. Schneider věděl o pracích na jiných typech jader a v značně odlišných materiálech, které rotací vzorku pod tzv. magickým úhlem docilovaly podstatného zúžení signálů - a rozhodl se, že tento princip uplatní na protonovou NMR polymerů. Četní vážení fyzici vymysleli řadu vážných důvodů, proč jeho projekt nemůže uspět. Schneider rád prohlásoval, že dobrý teoretik vždy umí vyložit úspěšný experiment – a tiše přitom dodával, že se většinou mylí v tvrzení, že něco nejde. Ať tak či onak, spojením tvrdohlavosti a značné vynalézavosti lidí, které kolem sebe uměl soustředit, se pod jeho rukama zrodila NMR organických látek v tuhém stavu. Princip, který rozpracoval, se dodnes používá na komerčních přístrojích. Může být jistě zadostiučiněním, že i dlouho spíše pomíjená protonová NMR pevného stavu dnes slaví úspěchy např. v oblasti biologických makromolekul.

Obraz by nebyl úplný, kdyby pominul jiný rys Schneiderovy vědecké metody – totiž jeho snahu podívat se na svůj objekt z mnoha stran: konfrontovat vibrační a NMR spektra molekul a obojí ještě s teoretickými výpočty, dívat se současně na strukturu i na její dynamiku, snažit se vždycky nahlédnout za obraz, který poskytují ustálené metody. Měl dostatečně pevný teoretický fundament, aby nebyl příliš svázán teorií: spoléhal vždy spíš na svou intuici. K přírodě a jejímu zkoumání měl zdravě pragmatický, v jádře však dobrodružný postoj. Pracovat v jeho blízkosti tak znamenalo všechno, jen ne nudu. Je těžko říct, zda je mu třeba vděčit víc za pevnou metodu, kterou svému okolí vtisknul, nebo za řadu vzrušujících zážitků a příklad tvůrčího přístupu k vědeckému výzkumu.

Jaroslav Kříž

Pětašedesátiny prof. Ing. Miloslava Frumara, DrSc.

V polovině července tohoto roku oslavil v plném pracovním nasazení své významné životní jubileum dlouholetý pracovník Fakulty chemicko-technologické Univerzity Pardubice a vedoucí její katedry obecné a anorganické chemie, vynikající vědecký pracovník a pedagog, Prof. Ing. Miloslav Frumar, DrSc.

Prof. Frumar se narodil v Horkách nad Jizerou v rodině drobného rolníka. Zde také absolvoval základní školu. Svá středoškolská studia dokončil v roce 1955 na střední průmyslové škole chemické v Kolíně. V letech 1955–1959 studoval obor

"Analytická chemie" na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze a pak svá vysokoškolská studia dokončil na Mendělejevově chemicko-technologickém institutu v Moskvě v roce 1961. V tomtéž roce přišel na své nynější pracoviště, kde v roce 1965 obhájil kandidátskou disertační práci a v roce 1976 se habilitoval pro obor "Anorganická chemie". V roce 1981, po několikaletých průtazích a po překonání nejrůznějších peripetií, jak bylo v této době zvykem postupovat vůči nestraníkům a jiným podezřelým žvlům, se konečně dočkal povolení k obhajobě své doktorské disertační práce a v roce 1983 i zaslouženého jmenování vysokoškolským profesorem pro obor "Chemická technologie kovových speciálních materiálů".

Jako vysokoškolský učitel v průběhu působení na katedře se postupně podílel na výuce ve všech formách základního i specializovaného studia, postupně se zaměřil na výuku ve specializacích "Chemie a technologie pevných látek", "Materiálové inženýrství" a "Anorganická a bioanorganická chemie", kde v současné době přednáší a vede semináře a laboratorní cvičení z předmětu "Chemie pevné fáze". Za dobu svého působení na katedře vedl a konzultoval více než 70 diplomantů a vychoval 15 aspirantů a doktorandů. Mezi jeho bývalými žáky už dnes najdeme několik doktorů věd a univerzitních profesorů.

Předmětem vědecké činnosti Prof. Frumar a jeho velikou láskou je chemie a fyzika pevných látek a materiálů, zvláště pak chemie tenkých vrstev a amorfních chalkogenidových skel. Založil mezinárodně uznávanou vědeckou školu chemie pevných látek, která výlučně prosperuje, a to nejen na mateřské katedře, ale i ve Společné laboratoři chemie pevných látek AV ČR a Univerzity Pardubice a ÚAnCH AV ČR. Vznik obou institucí je rovněž bezprostředně svázán se jménem prof. Frumar. Z jeho laboratoří vzešla za posledních cca 40 let úctyhodná řada několika stovek vědeckých prací. Sám je autorem asi 230 původních prací, většinou publikovaných v zahraničních a mezinárodních časopisech a sbornících, víc než 700krát citovaných jinými autory, dále 16 autorských osvědčení a několika titulů v monografiích. Více než 50 výzkumných zpráv pro různé podniky dokládá jeho úspěšnou a pro univerzitu, fakultu a katedru přínosnou spolupráci s průmyslem. V poslední době byl prof. Frumar také řešitelem čtyř a spoluřešitelem sedmi grantů. Napsal obsáhlá skripta pro posluchače magisterského a doktorského studia. Díky mezinárodnímu uznání a ohlasu na vědecké práce bývá Prof. Frumar zván k delším stáží a kratším přednáškovým pobytům na univerzitách v Evropě a v Severní Americe, je žádán o plenární přednášky na vrcholových mezinárodních kongresech a sympoziích a je mu svěřována organizace významných evropských i celosvětových vědeckých setkání a letních odborných škol. Na nejrůznějších mezinárodních vědeckých konferencích přednesl víc než 120 přednášek a přibližně stejný počet i na podobných akcích doma. V minulosti byl a stále je členem velké řady různých odborných komisí, výborů, rad a společností, a to jak doma, tak i v zahraničí. Dobré kontakty se zahraničními kolegy umožnila řadě jeho spolupracovníků absolvovat dlouhodobé pobyty v USA, Kanadě, Velké Británii, Belgii, SRN, v Rusku, Španělsku a Řecku a udržovat tak trvalý kontakt a vzájemně prospěšnou spolupráci.

My všichni, pro které je prof. Frumar vzorem vynikající vědecké a pedagogické práce, pracovního nasazení a zaujetí pro svůj obor, mu přejeme do dalších let mnoho zdraví a úspěchů.

J. Holeček

K osmdesátinám prof. RNDr. PhMr. Václava Suka, CSc.

Jestliže někdo působí na stejném pracovišti několik desetiletí, stane se jeho součástí a je s ním ještě dlouho spojován. Právě tak je tomu i v případě prof. Suka, který byl od konce čtyřicátých let členem katedry analytické chemie (společně s celou chemickou sekcí patřila nejprve k fakultě matematicko-fyzikální, později k fakultě přírodovědecké). Pro starší generaci chemiků zůstane vždy prof. Suk především uznávaným odborníkem v oblasti teoretického studia a analytického využití organických barviv v chelatometrii a spektrofotometrii (z mladší generace už mnoho chemiků asi neví, že společně s doc. Malátem patentovali a uvedli do praxe jeden z nejpoužívanějších chelatometrických indikátorů, pyrokatechinovou violeť). Do této oblasti spadá také autorství a spoluautorství jeho nejdůležitějších časopiseckých a knižních publikací; zahraniční monografie "Handbook of Triarylmethane and Xanthene Dyes: Spectrophotometric Determination of Metals" byla vydavatelem označena jako bestseller, "Příručka měření pH" se shromážděnými údaji o acidobazických indikátorech je stále žádaným zdrojem informací. Dalším jeho odborným zaměřením byla farmaceutická analýza; v této souvislosti je zajímavé, že patrně jedinými léčivými, která kdy používal (a možná stále používá), je Celaskon nebo maximálně jedna tableta Acylpyrinu, případně sklenička kvalitního destilátu.

Pro nás, jeho žáky a kolegy, je však prof. Suk navíc ještě velmi velkorysý, přátelský a společenský člověk (po dobu několika let také vedoucí katedry), jehož hlavním rysem vždy byla ochota ke spolupráci a v případě potřeby pomoc ostatním. Jednu z věcí, která je v současné době v souvislosti s jeho věkem téměř zaražející a kterou si kdykoliv po jeho návštěvě na katedře s údivem vždy znovu opakujeme, je možno vyjádřit větou "To je neuvěřitelné, jak se pan profesor vůbec nemění". Ačkoliv již před zhruba 15 lety odešel do důchodu, je stále vzhledem i chováním takový, jak jej známe z doby, kdy před 30 až 40 léty začínala většina z nás pracovat na katedře. Teď, když postupně vstupujeme do věku, ve kterém on svoji práci na katedře skončil, jsou pro nás jeho současné duševní svěžest a životní elán záviděníhodné. A jak nám léta přibyla, převzali jsme postupně také některé jeho zvyky, mj. několikanásobné kontrolování, zda jsou plyn, voda a elektřina vypnuté a dveře laboratoře dobře zamčené. Setkání s panem profesorem nám teď vždy přináší uklidňující pocit, že se čas zastavil a vše dobré je ještě před námi. Bílé vlasy některých našich kolegů tak v jeho přítomnosti vypadají poněkud nepatřičně (ženy trochu podvádějí). Také to, že nám "mladíkům a mladícím" nikdy prof. Suk nezapomene zavolat a blahopřát ke každému svátku a narozeninám, nás vždy znovu vyvede z míry, neboť většina z nás, pokud si tato data nezanese do počítače, zapomene blahopřát i kolegům ze stejné laboratoře.

Všechny tyto lidské vlastnosti, zájem a vstřícnost vedou k tomu, že prof. Suk je stále pokládán na katedře analytické chemie především za vždy vítaného kolegu, a nejen za hosta.

Proto bychom mu chtěli za vše, co nám vždy po lidské i odborné stránce poskytoval, vyjádřit při příležitosti jeho životního jubilea díky a přání dalších v pohodě ztrávených let.

Irena Němcová

K osmdesátinám prof. RNDr. PhMr. Jaroslava Zýky, DrSc.

Pan profesor Zýka se 9. února 2002 dožívá osmdesátky. Přemýšlím, co vše by se mělo uvést k charakterizaci jeho bohatého života a vybavuje se mi spousta věcí.

Když jsem jako novopečený vysokoškolák poprvé přišel na Albertov, bylo panu docentovi Zýkovi 36 let. To už měl rodák z Ústí nad Orlicí za sebou mnoho – období druhé světové války s nemožností studovat a s totálním nasazením v Drážďanech, kde zažil hrůzu bombardování v únoru 1944, studium analytické chemie a farmacie bezprostředně po válce, u profesora Tomíčka, po jehož náhlé smrti v roce 1953 převzal vedení Ústavu, později katedry analytické chemie a tříleté děkanování Matematicko-fyzikální fakultě UK, jejíž součástí tehdy byla i chemie.

Vybavuje se mi pan docent a později profesor přednášející, vždy s nadhledem a vtípem ("Tomu, komu se podaří redukční boraxová perlička manganu, nechť ostatní pochlebují" - jak se analytická chemie změnila za pár desítek let!). Vzpomínám na atmosféru, kterou dokázal na katedře vytvořit a na to jak nám, mladým, umožnil potkávat světové analytiku a cestovat (za tehdejších podmínek!). Vidím jeho neúnavnou činnost při organizaci vědeckých setkání (např. IUPAC 1967 v Praze). Přehlížím dlouhou řadu nápadů, kterými prof. Zýka přispěl k domácím i mezinárodním odborným aktivitám (postgraduální kursy UNESCO pro uchazeče z rozvojových zemí, Analytická příručka, Nové směry v analytické chemii, Anglicko-český a Česko-anglický chemický slovník, atd.).

Z vědecké činnosti prof. Zýky se mi vybavuje např. průkopnická práce v oblasti neobvyklých redoxních titračních činidel (jak praví tehdejší slogan: "Zýka, Berka, Vulterin, titrovali hydrazin", či v jiné verzi: "Zýka, Berka s Vulterinem titrovali hydrazinem"). Monografie na toto téma v několika jazykových verzích je klasické dílo. Dále je tu řada prací elektroanalytických a mnoho aplikačních prací, které často směřují k farmacii a lékařství.

Nelze opomenout cestovatelskou vášeň prof. Zýky, která byla většinou spojena i s činností odbornou (práce v centru UNESCO v Paříži, vedení rozsáhlého projektu pro výuku chemie v Bangkoku). Pan profesor je přítel slunce a tepla, takže jeho cesty vždy směřovaly a dodnes směřují k rovníku, nikoli k pólům.

A opět k intimnějšímu prostředí katedry – vidím pana profesora jako zakladatele a šéfa našeho pěvecko-dramatického sdružení KACHERE (KAmarádi CHEmických REakcí), které pod jeho vedením nastudovalo řadu multimediálních performancí. Nelze rovněž opomenout literární činnost prof. Zýky: několik sbírek povídek, které mnohdy těží z jeho cestovatelských zkušeností a spojují inspiraci sci-fi, chestertonovskou a čapkovskou, cestopis o Thajsku, či scénaristická díla pro televizi, jako dávný seriál "Stalo se - nestalo", kde jako hvězdy vystupovaly členky naší katedry, populárně vědecký seriál, ve kterém rovněž účinkoval, spolu se zesnulým prof. Jiřím Korytou, či scénaristické příspěvky k nesmírně populární první televizní soutěži "Deset stupňů ke zlaté".

Dalo by se pokračovat ještě dlouho, avšak i pár příkladů uvedených výše myslím stačí, aby ukázal prof. Zýku jako mezinárodně uznávaného vědce, universitního učitele, všestrannou osobnost širokého rozhledu a člověka, se kterým je dobře být. Pan profesor má stále úzký kontakt se svou katedrou a my všichni mu přejeme, jeho vlastními slovy, "hlavně to zdravíčko".

Karel Štulík

Prof. Dr. Ing. Miloslav Ferles, DrSc. osmdesátníkem

Dne 7. 2. 2002 se dožívá v plné svěžesti a neutuchajícího zájmu o chemii, neuvěřitelných osmdesáti let, organický chemik a vysokoškolský učitel, prof. Ing. Dr. Miloslav Ferles, DrSc.

K upřímnému a srdečnému blahopřání se sluší připomenout jeho plodný, chemii oddaný život.

Narodil se a vyrůstal v Čelákovcích. Již v raném mládí se u něho projevil zájem o organickou chemii a prohloubil se domácím experimentováním. Na reálném gymnáziu v Brandýse nad Labem ovlivnil jeho již započatou dráhu vyučující chemie prof. Topinka. Svými přitažlivými přednáškami způsobil, že brandýské gymnázium se stalo líhní řady uznávaných osobností v naší chemii.

Po maturitě v roce 1941, nastoupil prof. Ferles jako laborant u Spolku pro chemickou a hutní výrobu v Praze, do laboratoře ve Vysočanech. Vedení Spolku zde za války umožnilo tehdejšímu docentu Rudolfu Lukešovi vědecky pracovat a na úrovni vychovávat novou generaci organických chemiků. Po zaškolení u doc. Lukeše byl prof. Ferles zaměstnán více než dva roky ve Výzkumném ústavu Spolku v Rybitví u Pardubic, v té době velmi dobře vybaveném.

Když se po válce znovu otevřely vysoké školy, začal prof. Ferles studovat na Vysoké škole chemicko-technologického inženýrství v Praze Dejvicích. V roce 1948 získal inženýrský diplom a nastoupil na katedru organické chemie VŠCHT v Praze u prof. Lukeše. V krátké době dvou let získal titul doktor technických věd a v roce 1960 se u prof. Lukeše habilitovat. Titul DrSc. získal v roce 1968. Jeho jmenování docentem a později též profesorem organické chemie (1979), bylo komunistickým vedením nespravedlivě oddalováno. Jako asistent prof. Lukeše pod jeho vedením a později již sám, rozvíjel problematiku pyridinu a jeho derivátů. Rozšířil redukci derivátů pyridinu o redukci komplexními hydridy, dále se věnoval štěpení cyklických dusíkatých zásad na nenasyčené aminy a konečně hydroboraci nenasyčených aminů. Zkušenosti z práce s pyridinovými zásadami využil v oblasti derivátů chinolinu a isochinolinu.

Úspěšná vědecká práce je u prof. Ferlese nerozlučně spojena s činností pedagogickou. Svě nevědní učitelské schopnosti uplatnil v poutavých přednáškách organické chemie. Předával bohaté zkušenosti diplomantům, aspirantům a všem ostatním, kteří ho o pomoc požádali. Prof. Ferles prošel všemi formalitami vysokoškolské výuky, od vedení seminářů a laboratoří až po přednášky z organické chemie. V přednáškách se opíral o hlubokou znalost faktů a velmi rád zdůrazňoval historické souvislosti důležitých objevů organické chemie. Vedle zájmu o životopisy významných chemiků nelze opomenout jeho sledování vývoje syntézy léčiv, který vyústilo sepsáním skript "Výroba léčiv". Jeho dalším koníčkem bylo názvosloví organických sloučenin, kterému věnoval hodně úsilí a času.

Prof. Ferles pracoval na katedře organické chemie nepřetržitě až do odchodu do důchodu v roce 1990. Je třeba poděkovat i za obětavou práci při organizaci "Akademie mládeže". Přednáškami předních odborníků o přitažlivých a zajímavých oblastech chemie byli získáváni středoškoláci pro toto studium.

Záslužnou práci pro chemickou veřejnost odvedl prof. Ferles v organizacích Československé společnosti chemické, kde zastával funkci místopředsedy hlavního výboru, předsedy Pražské pobočky a předsedy odborné skupiny Historie chemie.

Profesor Ferles je autorem či spoluautorem řady vysokoškolských textů, učebnic organické chemie a je spoluautorem knih Chemie pyridinu (1957) (s J. Jizbou), Hydrid-lithno-hliníty a příbuzná činidla v organické chemii (s J. Rudingerem), vysokoškolská učebnice Organická chemie (1969, 1980, 1982, 1991) (s O. Červinkou a V. Dědkem), Nomenklatura organické chemie

(s K. Bláhou a J. Staňkem), Preparativní reakce v organické chemii, X.díl (1985) (s J. Novákem a J. Plimlem), Výroba léčiv (1982) (VŠ skripta), Chemie organických sloučenin I,II (1985, 1987) (kolektiv).

Profesor Ferles získal řadu ocenění: Hanušova medaile Československé společnosti chemické při ČSAV (1973), stříbrná medaile Slovenské společnosti chemické při SAV (1980), pamětní medaile F.Štolby (1987), medaile E.Votočka (1992).

Přejeme prof. Ferlesovi do dalších let hodně zdraví a stálého zájmu o organickou chemii. Jsem osobně rád, že jsme spolu prožívali čtyřicetileté působení na katedře organické chemie. Prof. Ferles je osobností, které si váží všichni kdo jej znají. Je příkladem skromného člověka, který celý život zasvětil rodině, vědě a pedagogické práci. Za to mu patří dík nás všech.

LITERATURA

Farkaš J.: K šedesátinám prof. Dr. Ing. Miloslava Ferlese, DrSc., Chem. Listy 76, 220 (1982).

Dědek V.: Prof. Ing. Dr. Miloslav Ferles, DrSc. šedesátníkem, sborník VŠCHT Praha, A4 9 (1982)

Kdo je kdo v České republice na přelomu 20. století str. 134.

Otakar Červinka

Za panem profesorem Hudlickým

V pátek 31. 8. 2001 došla do Prahy smutná zpráva oznamující, že v časných ranních hodinách toho dne zemřel ve věku 81 let v Blacksburgu, ve státě Virginia, USA pan Prof. Ing. Dr. Miloš Hudlický, emeritní profesor na Virginia Polytechnic Institute and State University.

Profesor Hudlický se rozhodl pro své budoucí povolání – činit užitečné věci prostřednictvím chemie – už jako desetiletý kluk. Idolem mu byl chemický inženýr, hrdina Verneovy knihy Tajuplný ostrov. Dlužno říci, že se tomuto rozhodnutí a posléze poslání nikdy nezpřevěřil.

Hned po maturitě na gymnáziu v Olomouci (1938) začal studovat chemii na chemické fakultě ČVUT v Praze. V době války, kdy byly uzavřeny vysoké školy, byl zaměstnán u firmy Baťa ve Zlíně. Jeho učitelem organické chemie a jejího femesla byl tehdy pan Dr. Otto Wichterle. Hned po skončení války velmi rychle dokončil studia (1945 Ing.) a stal se asistentem na katedře organické chemie. Rok nato obhájil doktorskou disertaci a později získal stipendium UNESCO. Na radu vedoucího katedry, pana Prof. Ing. Dr. Rudolfa Lukeše, aby si vybral obor, který u nás nikdo nedělá (Hudlický, Chem. Listy 92, 578 (1998)) se rozhodl pro organické sloučeniny fluoru. Strávil rok v laboratoři profesora Henneho, The Ohio State University (1948), USA. Po návratu na katedru začal "od píky" rozvíjet výzkum organických sloučenin fluoru a této problematice zůstal věrný po celou dobu své vědecké a pedagogické dráhy. Slibně se rozvíjející kariéra badatele a vysokoškolského pedagoga (habilitace 1950) se začala komplikovat (docentem jmenován až v roce 1954) a skončila v roce 1958, kdy byl jedním ze šesti pedagogů, kteří museli ještě v závěru padesátých let po politických prověrkách z katedry odejít.

Na tehdejší poměry "nedopadl nejhůře". Získal místo vědeckého pracovníka ve VÚFB (1958–1968) v Praze, kde se mohl, po syntézách "něčeho užitečného", věnovat fluorovým sloučeninám. Z té doby pochází také zavedení inhalačního anestetika Habothanu do výroby a počátek výzkumu v oblasti fluorovaných aminokyselin. V roce 1967 už mohl vyjet do USA na přednáškové turné a v roce 1968 byl pozván na 2. Evropské symposium

o chemii fluoru, které se konalo v západním Německu v Göttingen, několik dní po "bratrské pomoci armád varšavské smlouvy". Po přednášce mu nabídl profesor Alan F. Clifford, přednosta Department of Chemistry na Virginia Polytechnic Institute, místo profesora. Konečné rozhodnutí o osudu rodiny učinila zřejmě jeho žena Alena, když odhadla nastupující normalizační období a prohlásila: "Pojedeme, tady by naše děti, Tomáš (18) a Eva (13), nikdy nedostudovaly". Do emigrace odjžděli s 80 kg na osobu a tak prof. Hudlický začínal opět "od píky", tentokrát v cizině a s celou rodinou. Na Polytechnickém institutu ve Virginii pracoval nejdříve jako "hostující profesor" (1968), poté jako docent (1969–1971) a od roku 1971 jako profesor. V roce 1976 získal americké státní občanství. Útrapy předcházejících let začaly být postupně kompenzovány tím, že jeho žena vystudovala na univerzitě španělštinu, syn Tomáš získal PhD v oboru chemie a dcera Alena PhD v oboru umělé inteligence. Dočkal se vnoučat (Jassie a Petr). Se synem Tomášem se sešel na stejné katedře stejné university jako už s velmi úspěšným profesorem chemie. K rozlišení obou byl otec uváděn jako M. Hud a syn jako T. Hud. Dočkal se i jisté satisfakce z bývalého domova. Stal se čestným členem České společnosti chemické a v roce 1992 mu byla udělena Votočková medaile, kterou rektor VŠCHT vyznamenává chemiky, kteří se zasloužili o vědu nebo o rozvoj VŠCHT.

Do povědomí chemiků se zapsal prof. Hudlický především svojí "literární činností". Už ve své vlasti se stal duchovním otcem řady "Preparativní reakce organické chemie", která nakonec zahrnuje dvacet svazků a ve které sám napsal svazek "Halogenace a dehalogenace" a podílel se na svazku Redukce a oxidace. Redox reakce zpracoval později v samostatně vydaných knihách Oxidations in Organic Chemistry and Reductions in Organic Chemistry, které se staly užitečnými příručkami pro organické syntetiky.

Literární rešerši o organických sloučeninách fluoru zúročil ještě ve své vlasti vydáním knihy Organické sloučeniny fluoru, která byla přeložena do ruštiny i do němčiny. Její anglická verze "Chemistry of Organic Fluorine Compounds" vyšla už v rozšířeném vydání v roce 1961 (530 str.), ve druhém vydání potom v roce 1976 (900 stran) a v roce 1995 jako Chemistry of Organic Fluorine Compounds II (1 300 stran) už za spolupráce dalších příspěvovatelů.

Ríká se, že mezi velká umění patří i umění včas odejít. Podle jeho slov je lepší, aby se kolegové ptali "why did he retire" než aby si kladli otázku "when the hell will he retire". (Fluorine Technology Bulletin, spring 1996). Proto od roku 1989 přešel na funkci "professor emeritus", ale pokračoval ve své pedagogické a spisovatelské činnosti.

Ke konci svého života se začíná loučit se svojí knihovnou. Řadu ročníků J. Org. Chem. věnuje Přírodovědecké fakultě MU v Brně, učebnice chemie, řadu monografií o organické syntéze, o organických sloučeninách fluoru, laboratorní techniku na videu, kterou vytvořil, materiály ze symposií o fluoru věnoval mateřskému ústavu organické chemie VŠCHT v Praze. Děkujeme.

Pan profesor Hudlický naplnil bohatý a plodný život. Žil a pracoval pro druhé, pro svoji rodinu, ale i pro širokou komunitu organických chemiků. Odešel fyzicky. Žije však dál ve vzpomínkách svých blízkých, žáků a přátel a svým knihami i v nejšířší chemické obci. Pevně věřím, že i v tomto století budou ještě řadu let učitelé odkazovat své žáky, aby se "podívali do Hudlického". Protože pan profesor Hudlický se stal legendou už za svého života.

František Liška

Střípky a klípky o světových chemících

Roger Adams (1889–1971)

Roger Adams pocházel z Bostonu, z rodiny úředníka přepravních společností. Vystudoval roku 1912 Harvardovu univerzitu a po doktorátu pracoval na univerzitě v Berlíně u profesora Otto Dielse, později u profesora Willstättera v Ústavu císaře Viléma v Dahlemu. Působil na University Illinois v Urbaně, od roku 1919 jako profesor organické chemie. Za první světové války vypracoval výrobu bojové látky adamsitu (10-chlor-5,10-dihydrofenarsazinu, kondenzací difenylaminu s chloridem arsenitým). V období 1945–1946 byl Adams vědeckým poradcem generála L. Claye v okopovaném Německu. Zde se zasloužil o znovuvydání Gmelinova a Beilsteinova kompendia anorganické a organické chemie.

Adamsův výzkum se soustředil na polyhydroxyanthrachinony, seneciiové alkaloidy, atropoisomerii, studium složek marihuany a další problémy. V podvědomí organických chemiků zůstává Adams jako zakladatel Organic Syntheses a Organic Reactions, které stále vycházejí, ale hlavně jako autor hydrogenačního katalysátoru. K objevu došlo, když v Adamsově laboratoři byly hledány vhodné podmínky pro přípravu koloidní platinové černi redukcí PtCl_4 pomocí formaldehydu podle Willstättera. Přitom se studentovi stalo, že celý obsah reakční směsi se ocitl na dřevěné desce laboratorního stolu a cenný materiál byl znečištěn pilinami, prachem a špínou. Profesor Adams nařídil vše sebrat a nechat reagovat s lučavkou královskou, ale výsledek nebyl uspokojivý. Až když student celou směs vytavil s dusičnanem sodným, získal kávově hnědý PtO_2 ; od té doby se připravuje tavením kyseliny chloroplatické s dusičnanem sodným. Při vlastní hydrogenaci pak dochází k redukci na práškovitý platinový katalysátor, většinou velmi účinný.

Adams se oženil r. 1918 s vysokoškolskou pedagožkou Lucile Wheelerovou. Jejich dcera Lucile se provdala za chemika W. E. Rancela, Rancelovi měli čtyři děti, jejichž výchově se Adams rád věnoval. Adamsovi si vybudovali v Greensboro letní sídlo, kde profesor Adams zahradičil. Hodně hrával tenis, cestoval, holdoval pokeru. Zcestoval mnoho zemí, roku 1962 přednášel v Praze na mezinárodní konferenci o přírodních látkách, roku 1966 (od roku 1964 vdovec) podnikl dokonce fotosafari po afrických rezervacích. Jako vedoucí americký organický chemik, profesor Adams často provázel zahraniční hosty. Prolog vzpomíná své první návštěvy v USA na jaře 1950, kdy s Adamsem cestovali ve vlaku se skupinou právníků. Jeden z nich se obrátil na Adamse s otázkou, co je to kation. Adams opravil jeho chybnou výslovnost a podal mu vysvětlení s dodatkem "můj honorář je deset dolarů". Všichni na to reagovali s hlasitým smíchem a souhlasem, načež Adams dotyčný obnos inkasoval.

LITERATURA

1. Leonard N. J.: J. Am. Chem. Soc. 71, 1 (1969).
2. Tarbell D. S., Tarbell A. T.: J. Chem. Educ. 56, 163 (1979).
3. Kauffman G. B.: CHEMTECH 1989, 602.
4. Prolog V.: *My 132 Semesters of Chemistry Studies*. Str. 91. American Chemical Society, Washington, DC 1991.

Některá výročí připadající na rok 2002

Před 200 lety se narodili: *Antoine Jérôme Balard* (1802 až 1976), profesor na Sorboně, objevitel bromu (1826), bromovodíku, ethylbromidu a dalších. *German Henri Hess* (1802 až

1850), působil v St. Petersburgu, autor druhého termochemického zákona (1840).

Před 150 roky zemřel *Thomas Thomson* (1773–1852), profesor univerzity v Glasgow, studoval sloučeniny síry, připravil chromylchlorid a věnoval se mineralogii.

Řada autorů se před 150 lety narodila: *Emil Hermann Fischer* (1852–1919), jeden z největších chemiků, od roku 1892 profesor na berlínské univerzitě, první organický chemik s Nobelovou cenou (1902). Objevil fenylylhydrazin, syntézu indolů, stanovil struktury monosacharidů, provedl syntézy jednoduchých peptidů a barbiturátů. Jeho bratranec *Otto Philipp Fischer* (1852–1932) působil na univerzitě v Erlangenu, spolupracoval s Emilem na výzkumu trifenylmethanových barviv a s Heppem objevil přesmyk N-alkyl-N-nitrosoanilinů na p-nitroso-N-alkylaniliny, studoval též ftaleiny. *Henri Ferdinand-Frédéric Moissan* (1852 až 1907), profesor pařížské univerzity, laureát Nobelovy ceny z r. 1906. Zabýval se hlavně chemií fluoru, boru a připravil řadu karbidů a hydridů. *Sir William Ramsay* (1852–1916), profesor londýnské univerzity, laureát Nobelovy ceny z r. 1904, objevil vzácné plyny a zabýval se studiem radioaktivity. *Jacobus Henricus van't Hoff* (1852–1911), holandský chemik, původně na univerzitě v Amsterdamu, od roku 1896 v Berlíně. Spolu s Le Belem je zakladatelem organické stereochemie, ale r. 1901 získal Nobelovu cenu za objevy zákonů chemické dynamiky a osmotického tlaku.

Před sto lety zemřeli: *John Glover* (1817–1902), spolujatel závodu Carville Chemical Works ve Walsendu v severní Anglii, autor věže na výrobu kyseliny sírové. *Cato Maximilian Guldberg* (1836–1902), univerzitní profesor v Oslo. Spolu s Waagem formuloval zákon o působnosti hmoty. *Hans Pechmann* (1850 až 1902), profesor na univerzitě v Tübingenu, studoval hydroxykyseliny, syntetické aplikace acetocyanu, diketony, objevil diazomethan. *Johannes Wislicenus* (1835–1902), od r. 1925 na univerzitě v Lipsku, provedl syntézu kyseliny mléčné, rozlišil její isomery, vytvořil pojem geometrické isomerie a zabýval se i studiem acetocyanu ethylnatého. *Hugo Schwanert* (1828–1902), univerzitní profesor v Greifswaldu, studoval vlastnosti furfuralu a provedl první syntézu pyrrolu (tepelným rozkladem amonné soli galaktarové kyseliny, roku 1860). *Maxwell Simpson* (1815 až 1902), profesor na Queen's College v Corku (Irsko), prokázal, že glycerol je trojsytný alkohol, připravil 1,2-dibromethan, 1,2,3-tribrompropan, z nich nitrily a kyseliny.

Před sto lety se narodili např.: *Otto Bayer* (1902–1982), vedoucí výzkumu IG Farben v Leverkusenu, objevitel polyurethanů a přípravy akrylonitrilu z acetyleny a kyanovodíku. *Rudolf Criegee* (1902–1975), profesor techniky v Karlsruhe, studoval ozonidy, deriváty bicyklo(2,2,0)hexa-2,5-dieny (Dewarova benzenu) a využití octanu olovičitého k oxidacím, např. glykolů. *Bernd Eistert* (1902–1978), na univerzitě v Saarbrückenu se věnoval aplikacím diazomethanu, studiu tautomerie a mesomerie, mechanismu Claisenovy esterové kondensace. *Viktor Kemula* (1902–1985), profesor Varšavské univerzity, zavedl Heyrovského polarografii v Polsku, m.j. v chemii komplexních sloučenin. *Sir Reginald Patrick Linstead* (1902 až 1966), profesor Imperial College v Londýně, m.j. vyřešil strukturu ftalocyaninových barviv. *Costin Nenitescu* (1902 až 1970), profesor bukureštské techniky se zabýval studiem cyklo-

alkanů, cykloalkanů, syntézou cyklobutadienu a jeho kovových komplexů. *Fritz Strassmann* (1902–1980), univerzitní profesor v Mainzu, spolu s Hahnem pracoval na výzkumu neutronového ozařování uranu. *Arne Wilhelm Kaurin Tiselius* (1902–1971), profesor univerzity v Uppsale, laureát Nobelovy ceny (1948), zavedl elektroforesu do výzkumu proteinů. Zabýval se též výzkumem aminokyselin, sacharidů a složkami virů.

Před půlstoletím zemřeli: *Friedrich Fichter* (1869–1952), profesor basilejské univerzity, zabýval se m.j. aplikací elektrochemie, autor dvou uznávaných monografií. *Claude Silbert Hudson* (1881–1952), působil v National Institute of Health ve Washingtonu. Pracoval v oblasti sacharidů, zavedl oxidaci pomocí kyseliny jodisté k výzkumu cukrů. *Kurt Heinrich Meyer* (1883–1952), nakonec na univerzitě v Ženevě, studoval ketonolovou tautomerii a přírodní polymery. *Chaim Weizmann* (1874–1952), univerzitní profesor v Jerusalemu, od r. 1948 první prezident státu Israel, je m.j. autorem aceton-butanolového kvašení (z cukrů pomocí *Clostridium acetobutylicum*).

Nakonec o českých chemících: *Bohuslav Raýman* (1852 až 1910), docent techniky a profesor univerzity v Praze, zabýval se výzkumem aromatických sloučenin a studiem glykosidů. *Vojtěch Šafařík* (1829–1902), profesor obou pražských vysokých škol, tvůrce českého anorganického názvosloví a autor učebnice Základové chemie čili lučby (1860). *Vladimír Křepelka* (1879 až 1952), profesor pražské techniky, průkopník našeho výzkumu organických barviv, např. azových a senné černi.

LITERATURA

1. Pötsch W.R., Fischer A., Müller W., Cassebaum H.: Lexikon bedeutender Chemiker. Leipzig 1988.
2. Redakční: K padesátým narozeninám prof. Dr. B. Raýmana. *Listy chem.* 26, 233 (1902).
3. Hájek B., Niklíček L., Manová I.: Profesor Vojtěch Šafařík – jeden ze zakladatelů české chemie. *Sb. VŠCHT Praha A* 23, 58 (1981).
4. J. Š.: Profesor PhDr. Vladimír Křepelka šedesátníkem. *Chem. Listy* 33, 73 (1939).

Miloslav Ferles

Technické zajímavosti a služby

Obsah této rubriky může naplňovat charakter sdělení vymezeného Kodexem reklamy (Rada pro reklamu, březen 1997) označeného jako INZERÁT-REKLAMA ve smyslu Zákona O regulaci reklamy a doplnění Zák. 468/91 Sb. (Sb. 40/95). Zájemci o publikování technických novinek jsou vítáni, ať již to budou odborníci, kteří ze své praxe něco chtějí pochválit, nebo firmy, které se chtějí pochlubit.

Pokud není k dispozici ve Vašem výtisku CHL odpovědní pohlednice, použijte prosím korespondenční lístek nebo pošlete E-mail na adresu csch@csch.cz.

Educator Packs I and II s nevídanou slevou

Již jste možná slyšeli, že ACD nabízí nejpopulárnější software s nevídanými slevami pro akademickou komunitu. Jde o dva balíčky: Educator Pack 1 obsahuje Name Pro, LogP, and Boiling Point. Educator Pack 2 obsahuje NMR prediction for C-13 and H-1. Oba navíc obsahují mnohokrát cenami ověřený databázový program pro chemiky – ChemFolder (www.acdlabs.com/products/chem_dsn_lab/chemfolder/) a 85 000 sloučenin v připojené encyklopedii. Přečtěte si o Educator Pack na <http://ilab.acdlabs.com/webstore/dedpack1.htm> a <http://ilab.acdlabs.com/webstore/dedpack2.htm>. (#040201)

Názvoslovný program IUPAC Name jako ChemSketch Add-on

ChemSketch Freeware 5.0 je vybaveno názvoslovným programem pro IUPAC názvosloví pojmenovávající struktury do 50 atomů a do tří kruhů. Prostě nakreslete strukturu a klikněte na knoflík. Downloadujte si ChemSketch Freeware zdarma bez váhání – www.acdlabs.com/download/chemsk.html. Na stránkách www.acdlabs.com/products/name_lab/iupac/ se dozvíte o nejlepším programu pro IUPAC názvosloví na trhu. Tuto novinku zdarma můžete mít i k ChemDraw jako ChemDraw Extensions for ACD/Labs. www.acdlabs.com/products/glob_sol_lab/chdr_ext/. (#040202)

Novinka SHIMADZU – UVVIS spektrofotometr BioSpec-mini

SHIMADZU přichází na trh s novým UVVIS spektrofotometrem určený pro Life Science. Jeho velkou předností jsou malé rozměry, snadné používání a standardně zabudované software: DNA/RNA analýza, Protein analýza, spektrální mód, počítání buněk a Tm predikce. Možné je další softwarové vybavení. Součástí BioSpec-mini je držák na 10 mm kyvetu a kyveta o objemu 10 µl a optické délce 10 mm. Bohatě příslušenství k BioSpec-mini, které je plně kompatibilní s ostatními UVVIS spektrofotometry SHIMADZU, umožňuje tento přístroj využít k libovolným aplikacím.

Základní parametry BioSpec-mini jsou: rozsah 190 až 1 100 nm, konkávní holografická mřížka, fotodioda jako detektor, spektrální šterbina 5 nm, přesnost ± 0,003 Abs nm, rozptýlené světlo menší než 0,05 %, rychlost skenu od 24 do 1 400 nm/min, šum menší než 0,0005 Abs a absorbanční rozsah od –3,99 do 3,99 Abs.

BioSpec-mini je vybaven RS232C interfacem s možností propojení k PC a Centronics pro tisk na tiskárnách. (#040203)

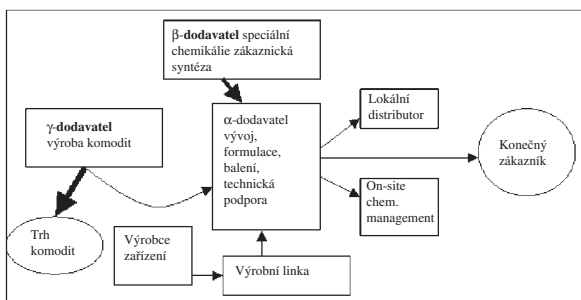
Dodavatelský řetězec pro špičkové technologie

Pokroky materiálové vědy a rozvoj technologie syntézy a zpracování vysoce čistých materiálů umožňují rozvoj mnohých moderních výrobních oborů. Spolu s vývojem specializovaných high-tech oborů jako jsou výroby polovodičů, optoelektroniky, mikro-přístrojů, lékařské protetiky a jiných, se vyvíjely také dodavatelské řetězce chemikálií nutných pro tyto technologie. Tento článek se zabývá strukturou chemického průmyslu, který dodává materiály špičkovým technologiím. Zároveň jsou zde diskutovány základní parametry pro hodnocení dodavatelů surovin pro špičkové technologie sloužící technologům, nákupčím a vedoucím výroby pro snažší orientaci.

Struktura dodavatelského řetězce chemikálií

Struktura chemických dodavatelů, kteří zásobují trhy vysoce kvalifikovaných technologií, je znázorněna schematicky na obrázku 1. Výrobci komoditních produktů (γ-dodavatelé) podporují takovýto trh nepřímou. γ-dodavatel typicky vyrábí chemikálie ve velkých množstvích (10⁵ tun za rok a více) pro širokou

škálu aplikací. Výrobní procesy jsou kapitálově velmi náročné a dovolují udržet nízkou cenu produktů pouze za předpokladu maximálního využití výrobní kapacity. Ekonomika komoditní produkce ale nedovoluje zabývat se požadavky zákazníka na specifickou kvalitu, speciální balení, nebo individuálními logistickými nároky.

Obr. 1

Vysoce kvalifikované technologie jsou většinou nízkooobjemovými spotřebiteli chemikálií a komoditní producenti většinou nejsou schopni zajistit jejich specifické požadavky. Uvedme jako příklad tetraethylorthosilikát (TEOS), který je ročně produkován v tisících tun. Spotřeba výrobců polovodičů je řádově několik stovek tun ročně, přibližně jen asi 5 % celkové produkce. Protože však polovodičová technologie vyžaduje TEOS v kvalitě minimálně 99,999 %, vznikla tak možnost pro dodavatele speciálních chemikálií, tzv. α -dodavatelů. Ti dodávají TEOS v čistotě a balení přesně podle přání zákazníka. Ačkoliv α -dodavatelé mají typicky omezené chemické výrobní kapacity, plní životně důležitou roli v řetězci dodavatelů několika činnostmi a to zejména:

1. vývojem procesů k přípravě a analýze požadované kvality z výchozích komoditních produktů
2. vývojem obalů, které zaručí kvalitu produktu až k "výrobní lince" odběratele
3. vývojem a dodáváním zařízení, které slouží k dávkování chemikálie z přepravního kontajneru do výrobního zařízení při zachování původní kvality
4. zajištěním globální logistické podpory
5. udržováním databází výrobních parametrů, které odpovídají striktním požadavkům kontroly kvality odběratele
6. poskytováním technické podpory odpovídající dodávaným produktům

Ještě donedávna byl limitujícím faktorem rozvoje ve vysoce kvalifikovaných výrobcích stav technologie. V posledním období se však takovým limitujícím faktorem stává dostupnost materiálů s požadovanými vlastnostmi. Jako příklad může sloužit zase výroba polovodičů, kde je urgentně hledána náhrada oxidu křemičitého, jehož dielektrická konstanta již nestačí na požadavky nastupující generace miniaturních zařízení. Proto vývojoví pracovníci, zabývající se architekturou polovodičových zařízení a jejich výrobou, zvažují jiné materiály s vysokými dielektrickými konstantami při vývoji nových zařízení. V mnoha případech tyto nové materiály nejsou dostupné jako komoditní suroviny. Pro takový případ je třeba využít možností zákaznické syntézy. Tato zákaznická syntéza musí zajistit široký rozsah množství od kilogramů pro vývojové účely až po tuny určené pro případnou výrobu.

Protože α -dodavatelé nechtějí vázat limitované kapitálové zdroje do výrobních zařízení a často postrádají vhodné výrobní

zkušenosti, nastává role pro třetí typ dodavatelů – takzvané β -dodavatele. Ti plní kritický stupeň dodavatelského řetězce – zákaznickou syntézu určenou pro α -dodavatele. β -Dodavatelé nekonkurují α -dodavatelům (ve většině případů) v trhu konečných uživatelů. β -dodavatelé nemohou duplikovat služby, které nabízejí α -dodavatelé, především v oblasti technické podpory. Vztah je spíše symbiotický. Na rozdíl od spolupráce α - a γ -dodavatelů, β -dodavatel je v úzkém spojení s α -dodavatelem ve fázi vývoje a udržení specifikace produktu a v přípravě realistického zvyšování produkčních kapacit.

Hodnocení β -dodavatelů chemikálií

Vzhledem ke stále se zrychlujícím změnám v požadavcích vysoce kvalifikovaných výrobců, se často odpovědní pracovníci koncového uživatele setkávají s nabídkami β -dodavatelů a je důležité, aby je mohli posoudit. Na druhou stranu β -dodavatelé by měli vědět, jaké parametry jsou případnými koncovými dodavateli hodnoceny. Vzhledem k vysokým cenám koncových výrobků je profitabilita uživatele – výrobce špičkových technologií – úzce vázána na kvalitě práce β -dodavatele. Ještě markantněji je tento vztah vidět ve vývojové fázi, kde pružnost β -dodavatele je zásadní pro zavádění finálního produktu do výroby. Hodnocení β -dodavatele může být rozděleno do pěti kategorií:

Technická kriteria. Samozřejmým faktorem je, zda β -dodavatel má k dispozici technické vybavení a znalosti potřebné pro výrobu, analýzu a adjustaci žádaného materiálu při zachování požadovaných kvalitativních parametrů. Druhým pohledem je, zda β -dodavatel může využít širší rozsah výrobních kapacit. Jelikož základním klíčem k úspěchu na trhu je nyní rychlost zavedení výrobku, je zásadním faktorem schopnost rychle přejít z poloproduzu na velkokapacitní výrobu.

Kvalitativní kriteria. Základním kritériem je, zda β -dodavatel pracuje za podmínek SVP a/nebo ISO 9000. Ačkoliv tyto systémy samy o sobě nezaručí kvalitu, jsou indikátorem toho, že dodavatel bere kvalitu jako důležitý faktor a je ochoten kvalitu stále zvyšovat.

Logistická kriteria. Průmysl špičkových technologií většinou působí globálně. Proto také řetězce dodavatelů musí být schopny globálně dodávat. β -Dodavatelé, kteří nabízejí celosvětovou distribuci, poskytují zvýšenou bezpečnost a konzistenci při chemických dodávkách.

Obchodní kriteria. Efektivní přenos informací snižuje náklady celého dodavatelského řetězce. β -dodavatelé, kteří používají vyspělé systémy řízení a výroby (typu SAP a pod) a nabízejí možnost obchodu typu B2B, zefektivňují celý dodavatelско-odběratelský proces. Navíc moderní systémy řízení spolu s globálním působením umožňují efektivní předzásobení dodavatele pro včasné a přesné dodávky zboží.

Finanční a legální kriteria. Stabilita řetězce dodávek je jednou z klíčových podmínek úspěchu v tomto typu výrob. Finanční síla a schopnost vstřebání současných a budoucích nákladů spojených s negativním dopadem legislativních opatření jsou bezpodmínečnými požadavky kreditu β -dodavatele. β -Dodavatelé s dostatečnou kapitalizací a s širokým portfoliem produktů a odběratelů významně zvyšují stabilitu dodavatelského řetězce. Není pravděpodobné, že by takový dodavatel zrušil výrobu v případě zhoršení ekonomických podmínek, a naopak má finanční kapacitu k rychlému zvýšení produkce při náhlém zvýšení poptávky.

V závěru pro ilustraci uvádíme seznam parametrů pro posouzení případných β -dodavatelů:

Technická kritéria: rozsah výroby 1 kg až do tuny; zkušenost a vzdělání pracovníků; automatická kontrola procesů; kapacita procesních inženýrů; kapacita výzkumných a vývojových pracovníků; kalorimetrická procesní optimalizace; široká paleta výrobních podmínek a chemických výrob; výrobní zařízení zajišťující nízkou kontaminaci stopovými prvky; široké analytické kapacity s moderním vybavením; čistota balících prostor; schopnost manipulace s nebezpečnými látkami; odpovídající bezpečnostní a odpadové postupy.

Finanční a legální kritéria: Firma je dlouhodobě profitabilní; produktové portfolio nebo skladba zákazníků nejsou úzce koncentrovány; ziskovost (ztrátovost) krátko i dlouhodobá jsou v souladu s průměrem daného oboru; žádné existující nebo pravděpodobné legální zásahy do operativnosti; kvalifikovaní pracovníci pro otázky bezpečnosti; záruka zachování pravidel při zacházení s intelektuálním vlastnictvím zákazníka.

Obchodní kritéria: počítačové zpracování objednávek - SAP; odborně zdatný a komunikující prodejní tým; mezinárodní prodejní kanceláře; flexibilita ve finančních podmínkách; včasnost dodávek; přesná dokumentace.

Kvalitativní kritéria: výroba organizovaná podle uznávaných mezinárodních standardů; SVP; ISO - 9000 registrace; statistická kontrola procesu/statistika kontroly kvality; knihovna vzorků pro zpětnou kontrolu; povolení auditu zákazníkem, existence reálných plánů pro případ neštěstí; pravidelné školení zaměstnanců.

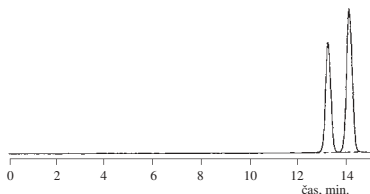
Logistická kritéria: globální výroba a distribuce; lokální sklady; program "Just in Time"; smlouvy s přepravci

Martin Fusek

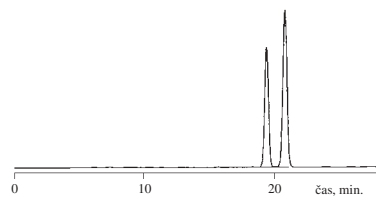
Regenerace HPLC kolon

Pro zvýšení životnosti HPLC kolony je doporučováno filtrování mobilní fáze i vzorků¹, které jsou na kolonu dávkovány. Zanášení vstupní frity a sorbentu na začátku kolony nečistotami nezabrání ani nejpečlivější filtraci. Následkem toho dochází ke snížení efektivity dělení, zvýšení zpětného tlaku a často zhoršení tvaru píků. Použití předkolony tento problém odstraňuje. Předkolonka zachycuje nečistoty a chrání vlastní analytickou kolonu². Ale i při zanešení analytické kolony, je možné poměrně jednoduchým postupem vstup analytické kolony vyčistit. Jako ilustraci ukážeme chování kolony Discovery HS C18 jak je zobrazeno na obr. 1 (cit.³).

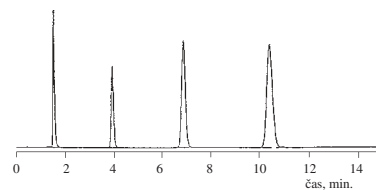
Chromatogram na obrázku 2A ukazuje chování nové kolony. S rostoucím počtem nástřiků začne docházet rozmývání píků, snižuje se jejich výška a rozšiřují se. Po dalších analýzách se změny chromatogram tak, jak je vidět na obrázku 2B. Dochází dokonce ke štěpení píků. (Regenerace HPLC kolony, kolona Discovery HS C18, 15 cm × 2,1 mm, mobilní fáze 50 : 50 20 mM

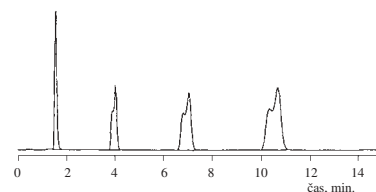
Obr. 1A: Rozdělení vitamínu D_2 (ergokarciferol) a D_3 (cholecalciferol) na koloně Discovery C18, velikost částic 5 μm , mobilní fáze: 100% acetonitrilu, průtoková rychlost 0,8 ml/min., teplota: 30 °C, detekce: UV, 290 nm, objem vzorku: 10 μl , koncentrace: 50 $\mu\text{g/ml}$.

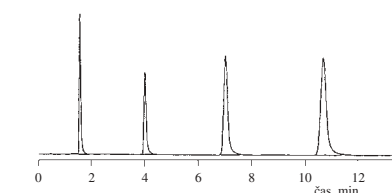
Obr. 1B: Rozdělení vitamínu D_2 (ergokarciferol) a D_3 (cholecalciferol) na koloně Discovery HS C18, velikost částic 3 μm , mobilní fáze: 100% acetonitrilu, průtoková rychlost 0,8 ml/min., teplota: 30 °C, detekce: UV, 290 nm, objem vzorku: 10 μl , koncentrace: 50 $\mu\text{g/ml}$.

Obr. 2A: Chromatogram naměřený na nové koloně.

Obr. 2B: Chromatogram naměřený na koloně před regenerací.

Obr. 2C: Chromatogram naměřený na koloně po regeneraci.

kys. octová/ NH_4OH , pH 7,0 : acetonitril, průtoková rychlost: 0,20 ml/min, teplota 35 °C, detekce: UV/VIS, 254 nm, nástřik: 0,5 μl , vzorek: uracil, 0,07 g/l, acetofenon 0,07 g/l, benzen 7,50 g/l, toluen 7,5 g/l).

Tato kolona posloužila jako testovací pro podmínky čištění a regenerace. Nejdříve byla v obráceném směru propláchnuta mobilní fází s vysokým obsahem vody tak, aby byly vymyty zbytky pufrů. Následovalo intenzivní promytí 100% acetonitrilem. Obrázek 2C ukazuje potom chromatogram naměřený na regenerované koloně. Nebylo sice zcela odstraněno chvostování píků, ale efektivnost dělení dosáhla 96 % původní hodnoty a to pro všechny chromatografické píky.

Pokud po promytí acetonitrilem nedošlo k odpovídajícímu zlepšení dělení, doporučuje se zkusit promývání silnějším rozpouštědlem – například chloroformem.

LITERATURA

1. Firemní literatura SIGMA-ALDRICH z roku 1999 T100781 *How to Protect Your HPLC Column and Prolong Its Life*, T 100826B HPLC Troubleshooting Guide

2. Snyder L. R., Kirkland J. J., Glajch J. L.: *Practical HPLC Method Development*. J.Wiley, New York, 1997.
3. *The Reporter for Europe*, Volume 1, 6, (2001).

Dana Procházková

Výběr odpovídající HPLC kolony

Dělení složitých směsí látek, která mají velmi podobné fyzikálně chemické vlastnosti, je nejčastějším problémem, který musí řešit moderní analytická chemie.

Rozlišovací schopnost kolony závisí na retenčních časech, které jsou ovlivněny typem separovaných látek i použitou stacionární a mobilní fází. rozlišení RS. slouží k posouzení dokonalosti oddělení dvou látek. Rovnice popisující dělení obsahuje tři parametry:

$$R_s = (\sqrt{N}/4)(\alpha - 1/\alpha)(k'/1 + k')^{-1},$$

kde $\sqrt{N}/4$ charakterizuje účinnost, $\alpha - 1/\alpha$ selektivitu, $k'/1 + k'$ vyjadřuje retenci dělených látek.

Pro porovnání vlivu zmíněných parametrů na výsledné rozlišení použijeme např. Chromatogramy² (obrázky 1a a 1b) dělení vitamínů D₂ a D₃. Tyto dvě látky se liší pouze jednou methylovou skupinou a pouze jednou dvojnou vazbou. Vitamín D₂ je polárnější, a proto se eluuje jako první.

Kolona	Chemicky vázaná fáze	Délka (cm)	ID (mm)	Zrnění (μm)	% C
Discovery C18	C18	15	4,6	5	12,3
Discovery HS C18	C18	15	4,6	3	20,1

Tabulky I a II shrnují naměřené výsledky².

Z porovnání hodnot \sqrt{N} obou kolon vidíme, že zrnění 3 μm zásadně přispívá ke zvýšení účinnosti, což potvrzuje obecný poznatek pro jakoukoliv chromatografickou separaci.

Tab I Naměřené hodnoty

Parametr	Příspěvek k dělení
Discovery C18, 5 μm	
\sqrt{N}	126
$\alpha - 1/\alpha$	0,864
$k'/1 + k'$	0,074
Dělení	2,01
Discovery HS C18, 3 μm	
\sqrt{N}	143
$\alpha - 1/\alpha$	0,908
$k'/1 + k'$	0,074
Dělení	2,41

Tabulka II udává pro hodnotu \sqrt{N} celkem 13-ní % příspěvek k efektivnosti dělení. Porovnáme-li na hodnoty parametru $\alpha - 1/\alpha$ v tabulkách I a II, uvidíme delší retenci látek pro kolonu HS C18

Tab II Porovnání parametrů

Parametr	%
\sqrt{N}	13
$\alpha - 1/\alpha$	6
$k'/1 + k'$	0

3 μm. Delší retence je dána mimo jiné větším pokrytím uhlíkovými řetězci v případě kolony HS C18.

Tabulka II dále hodnotí 6 % příspěvek parametru $\alpha - 1/\alpha$ k celkovému rozdělení látek. Hodnotíme-li parametr $k'/1 + k'$ vidíme, že oba typy kolon dávají shodnou hodnotu, protože jsou porovnávány dvě kolony C18, vyráběné obdobným postupem.

Porovnáme-li výsledné rozlišení dosažené na obou kolonách, pro Discovery HS C18 dostáváme hodnotu 2.41 a pro Discovery C18 celkovou hodnotu dělení 2.01. Z toho vyplývá, že dělení na Discovery HS C18 je o 19 % lepší.

Na konkrétním případě jsme ukázali, jak jednotlivé parametry ovlivňují dělení. To je třeba brát v úvahu při návrhu experimentu.

LITERATURA

- Snyder L. R., Kirkland J. J., Glajch J. L.: *Practical HPLC Method Development*. J.Wiley, New York, 1997.
- The Reporter for Europe*, Volume 1, 4, (2001).

Martin Fusek

Evolution 200

Společnost Prolab zavedla na trh mikro-HPLC čerpadlo Evolution 200, které umožňuje regulovaný průtok mobilní fáze v rozsahu 0,1-300 μl/min, použití kolon o vnitřním průměru min. 50 μm, tlakové rozmezí 0-400 bar. Čerpadlo může pracovat i u hmotového spektrometru či elektroforézy, je zajištěno pro práci do 30 kV a 200 μA. Evolution 200 může pracovat v isokratickém tak v gradientovém módu, jeho funkce jsou řízeny firemním programem pod Windows NT. (#040204)

Standardy pro GPC

Nejširší nabídka standardů pro GPC a SEC obsažená v katalogu firmy Polymer Standards Service (www.polymer.de) je nyní doplněna i širokým sortimentem kolon pro gelovou chromatografii ve vodě i v organických rozpouštědlech. (#040205)

Light scattering detektory

Francouzská firma Sedere nabízí nízkoteplotní odpařovací LS detektory pro HPLC a další široké použití. Mimořádná citlivost těchto zařízení je předurčující k použití v nejširší oblasti chemických a environmentálních analýz. Firma nabízí i informační brožuru What is Light Scattering Detector. (#040206)

Zákony, které ovlivní život chemiků

Upozornění na zákonná opatření si nedělají sebemenší nárok na úplnost. Redakce vítá upozornění na normy, které se v této rubrice měly objevit.

427 Sdělení Ministerstva zdravotnictví o vydání osvědčení o přírodních léčivých zdrojích a zdrojích přírodních minerálních vod a o zrušení osvědčení přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod

384 Vyhláška Ministerstva životního prostředí o nakládání s polychlorovanými bifenyley, polychlorovanými terfenyley, monometyltetrachlordifenylmetanem, monometyldichlordifenylmetanem, monometyldibromdifenylmetanem a veškerými směsmi obsahujícími kteroukoliv z těchto látek v koncentraci větší než 50 mg/kg (o nakládání s PCB)

383 Vyhláška Ministerstva životního prostředí o podrobnostech nakládání s odpady

381 Vyhláška Ministerstva životního prostředí, kterou se stanoví Katalog odpadů, Seznam nebezpečných odpadů a seznamy odpadů a států pro účely vývozu, dovozu a tranzitu odpadů a postup při udělování souhlasu k vývozu, dovozu a tranzitu odpadů (Katalog odpadů)

378 Nařízení vlády, kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí

376 Vyhláška Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zdravotnictví o hodnocení nebezpečných vlastností odpadů

374 Nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 88/2001 Sb., o podmínkách účelového financování výzkumu a vývoje a předání údajů do centrální evidence projektů financovaných ze státního rozpočtu

358 Nařízení vlády, kterým se stanoví technické požadavky na výbušniny pro civilní použití při jejich uvádění na trh

342 Vyhláška Českého báňského úřadu, kterou se mění vyhláška Českého báňského úřadu č. 99/1995 Sb., o skladování výbušnin

341 Vyhláška Českého báňského úřadu, kterou se mění vyhláška Českého báňského úřadu č. 72/1988 Sb., o používání výbušnin, ve znění vyhlášky č. 173/1992 Sb., vyhlášky č. 340/1992 Sb. a vyhlášky č. 99/1995 Sb.

340 Vyhláška Českého báňského úřadu, kterou se mění vyhláška Českého báňského úřadu č. 327/1992 Sb., kterou se stanoví požadavky k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu při výrobě a zpracování výbušnin a odborné způsobilosti pracovníků pro tuto činnost

339 Vyhláška Ministerstva zemědělství o metodách zkoušení a způsobu odběru a přípravy kontrolních vzorků za účelem zjišťo-

vání jakosti a zdravotní nezávadnosti potravin nebo surovin určených k jejich výrobě a jakosti tabákových výrobků

318 Zákon o poskytování informací a další součinnosti pro účely řízení před Evropským soudem pro lidská práva a před Výborem OSN pro lidská práva

315 Zákon, kterým se mění zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů

258 Nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 25/1999 Sb., kterým se stanoví postup hodnocení nebezpečnosti chemických látek a chemických přípravků, způsob jejich klasifikace a označování a vydává Seznam dosud klasifikovaných nebezpečných chemických látek

257 Zákon o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)

210 Nařízení vlády, kterým se stanoví technické požadavky na tlakové nádoby na přepravu plynů

208 Vyhláška Ministerstva zdravotnictví, kterou se mění vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 251/1998 Sb., kterou se stanoví metody pro zjišťování toxicity chemických látek a přípravků

185 Zákon o odpadech a o změně některých dalších zákonů

142 Zákon, kterým se mění zákon č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů

124 Vyhláška Ministerstva zemědělství, kterou se stanoví požadavky na odběr vzorků a principy metod laboratorního zkoušení krmiv, doplňkových látek a premixů a způsob uchování vzorků

Knihy, literatura, informace, web

Recenze

Jan Vymětal a kolektiv, *Odborná literatura a informace v chemii, Nakladatelství Orac, s.r.o., Praha 2001, 1. vydání, 378 stran, 33 obrázků, 54 tabulek, ISBN 80-86199-33-9*

Studijní text velmi podrobně pojednává o všech aspektech práce s informacemi, které jsou pro chemika nepostradatelné. Velice pestré informační prostředí chemie je v příručce klasifikováno jak z pohledu odvětví oboru, tak podle zdrojů chemických informací či podle jejich charakteru. V příručce nalezne čtenář velice podrobné rozdělení a charakterizaci primárních chemických informačních zdrojů, tj. časopiseckých článků, patentů, norem a firemních informací, dále pak jsou probírány sekundární chemické informační zdroje, tj. referátové časopisy a souborná díla Gmelina a Beilsteina. Čtenář zde najde samozřejmě mnoho užitečných informací rovněž o elektronických verzích těchto informačních zdrojů. Velmi užitečné jsou dále také pasáže o terciární sféře chemické literatury, kam patří mimo jiné encyklopedie z oblasti technické chemie a technologie, specializované monografie, tabulky a podobně. Je jistě cenné, že

v textu se našel prostor také pro přiblížení databází z oblasti životního prostředí, toxikologie a také nebezpečných chemikálií. Samozřejmostí příruček z vydavatelství Orac je i seznam doporučené literatury k dalšímu podrobnějšímu studiu.

Čtenář se dozví mnoho užitečného také o možnostech získávání informací z internetu, i když právě tato pasáž textu zřejmě nejrychleji ztratí na své aktuálnosti kvůli mohutnému rozvoji informačních technologií, kterého jsme nyní svědky. Stejně tak mohou rychle zastarat i kontakty na informační centra – knihovny různých institucí. Ostatně jejich výčet není úplný, v tabulce 45 chybí třeba nedávno otevřená knihovna Univerzity T. Bati ve Zlíně a také významnější odborné knihovny v chemických podnicích, například Chemopetrol, Spolchemie apod.

Knihla pochází z pera, či dnes bychom však mohli spíše říci z klávesnice zkušených autorů, kteří dlouho působí v oboru chemické informatiky. Lze ji proto doporučit především studentům jako učební text pro semináře z tohoto oboru, dále pak doktorandům jako průvodce pro orientaci v pestrých chemických informačních zdrojích.

Jiří Hanika

Poezie

Výbušná

Jaromír Plešek

(zpívá se na každému známou melodii "Ruty, šuty Arizona, Texas")

Když jsem drtil cukr s chlorečnanem,
 vybuchlo to jako dynamit.
 Kdybych to jen smíchal, tak bych teď nevzdychal,
 A nemusil shánět jiný byt.
 /: Ruty, šuty, flek, re, tuty, boty.
 Ruty, šuty, flek, re, tuty, prá-ásk,
 kdybych to jen smíchal, tak bych teď nevzdychal,
 a nemusil shánět jiný byt.:/

Třaskavý plyn má případné jméno
 žádné jiné se líp nehodí.
 Téhle směsi galon, zdemoluje salon
 a barmana oknem vyhodí.
 /: Ruty, šuty,

.....oknem vyhodí.:/

Rozpustil jsem jod v amoniaku,
 brzy vznikly pěkné krystaly.
 A když jsem je sušil, vůbec jsem netušil,
 jak je jododusík nestálý.
 /: Ruty, šuty,

.....jak je jododusík nestálý.:/

Trochu té látky mi spadlo na zem,
 ozvala se rána děsivá.
 Má podrážka to byla, co ji rozzuřila,
 sklenář právě okna zasklívá.
 /: Ruty, šuty,

.....právě okna zasklívá.:/

Pak jsem srážel acetylid stříbra,
 vyloučil se jako šedý prach.

Jen jsem do něj štouchnul, hned příšerně bouchnul,
 od té doby z chemie mám strach.

/: Ruty, šuty,

.....z chemie mám strach.:/

Bezpečnější bude teorie,
 chci se dožít penze ve zdraví,
 zasednu si radši, k svému počítači,
 INTERNET mě taky pobaví.
 /: Ruty, šuty,

.....mně taky pobaví.:/

Doplňek k "Výbušné"

Z acetonu s hyperoxidem
 vznikne kaše, když jsou pospolu.
 Stačí do ní píchnout, nebo nahlas kýchnout,
 prorazí Ti díru do stolu.

Azidům se pokud možno vyhni,
 většinou jsou tuze háklivé.
 Nedráždí je, hochu, i když jsi od fochu,
 následky bývají děsivé.

Síru s uhlím kdysi jemně utřel,
 přidal ledek v správném poměru.
 Pak se jen zablesklo, dunivě to třesklo,
 Faust se rozptýlil v éteru.

Kyselina dusičná je samec,
 glycerin s ní radši nemíchej.
 Vznikne těžký olej, o pomoc zavolej
 a do sklepa rychle pospíchej.

Ethanol a rtuť v ní taky nevař,
 asi by jsi dostal fulminát. Kdyby se to stalo,
 stačí jenom málo
 a už si nikdy nebudeš hrát.

Zajímavosti ze světa vědy a techniky

Nobelova cena za chemii v roce 2001

V roce 1901 byly poprvé uděleny Švédskou královskou akademií Nobelovy ceny. Za chemii se prvním oceněným stal J. H. van't Hoff. Pohledem dnešní doby překvapivě nikoliv za stereochemii, ale za formulaci zákonů chemické dynamiky a osmotického tlaku v roztocích. V oboru chemie si v roce 2001 odnesli prestižní ocenění Američan William Knowles (84 let), Monsanto, St.Louis, Missouri, Japonec Rjódži Noyori (63 let), Univerzita v Naganu (společně jednu polovinu) a Američan Barry Sharpless (60 let), Scripps Research Institut, La Jolla, Kalifornie (druhou polovinu), za objevené práce v oblasti asymetrických reakcí a jejich preparativní až průmyslové využití zejména ve farmacii a agrochemii.

S cenou je spojena odměna ve výši 7,4 milionu švédských korun (asi 30 milionů českých korun). Laureáti tradičně převzali

ocenění 10. prosince, v den výročí smrti švédského vynálezce a průmyslníka Alfreda Nobela.

Společným přínosem všech oceněných je využití asymetrických (enantioselektivních) reakcí k přípravě jednoho enantiomeru (optického antipodu), který při reakci vzniká v přebytku, v krajním případě je produktem jediným. Poněvadž syntéza biologicky aktivních látek, zejména léčiv, vyžaduje získání pouze jednoho enantiomeru požadované účinnosti, jsou tyto reakce velmi perspektivní. Zvláštní pozornosti si zasluhují katalysované asymetrické reakce, které svoji vysokou enantioselektivitou a rentabilitou mají největší naděje na průmyslové využití.

Profesor Knowles a prof. Noyori použili při homogenních katalytických reakcích, zejména hydrogenaci nenasyčených sloučenin komplexů rhodia s chirálními opticky aktivními forfíny. Tzv. Monsanto Process používá tento způsob k výrobě

aminokyseliny L-DOPY, léčiva proti Parkinsonově nemoci. Profesor Sharpless činidlem získaným z titanium(IV) tetraiso-propoxidu, terc. butylhydroperoxidu a jednoho enantiomeru

diethyltartarátu epoxidoval alkoholy s alkylovým seskupením s vysokým výtěžkem a s vynikající enantioselektivitou.

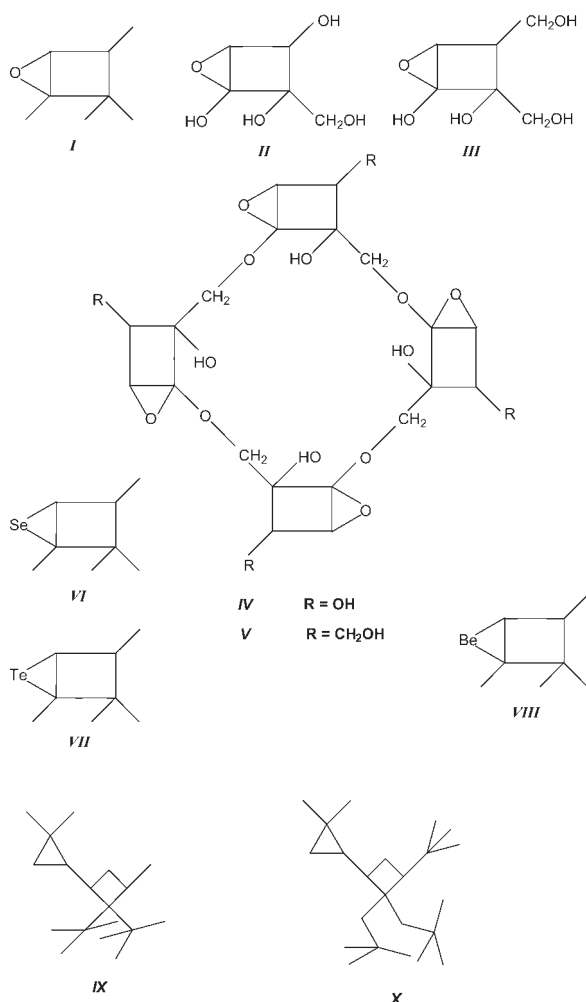
Uvedené příklady ukazují směr výzkumu, který představují a který dále rozvinuli. Vysoké ocenění jim právem náleží.

Otakar Červinka

Aprílový klub

Cukerné deriváty porkanu

Tato nová skupina látek je odvozena od základního skeletu 1-oxa-norporkanu (I). Některé jeho hydroxyderiváty sumárního vzorce $C_5H_8O_5$ (pentosoporkan, II) nebo $C_6H_{10}O_5$ (hexosoporkan, III) mají vlastnosti cukrů, tj. jsou odporně sladké a teplem karamelizují. Vytvářejí při tom ochotně cyklické struktury obecného vzorce $(C_3H_6O_4)_n$ resp. $(C_6H_{10}O_5)_n$, z nichž

nejstabilnější je tetracyklický derivát ($n = 4$) se strukturou IV resp. V. Strukturální podobnost těchto látek s calixareny vedla některé naše spolupracovníky k označení calixporkany, ale návrh na toto označení nebyl dosud předložen ani názvoslovné komisi IUPAC, ani Světové radě porkanové chemie (WCPC) ke schválení. Ostatně jiná skupina pracovníků navrhuje název cykloporkadextrany, z čehož je zřejmé, že o názvosloví těchto látek není ani zdaleka rozhodnuto. Existují jisté náznaky, že cukerné deriváty porkanů by mohly být nalezeny i v přírodě. Nedávno nám byl totiž doručen neofrankovaný dopis, jehož autor, vystupující pod zjevně smyšleným jménem Nutrasweet A.S. nám naznačuje, že našel látku III v podobě diacetylovaného derivátu v natí a listech prasetníku jednoúborného (*Achyrophorus uniflorus* (WILL.) BL. et FINGH.), ale jeden z našich externě spolupracujících astrologů po přiložení dopisu k čelu okamžitě odhalil, že oním zdrojem nebyla rostlina z čeledi hvězdicovitých (*Asteraceae*), kam je prasetník řazen, nýbrž vikvovitých (*Viciaceae*), pravděpodobně kozinec sladkolistý (*Astragalus glycyphyllus* L.) a jako autora dopisu identifikoval jistého Jana Sladkého-Kozinu. To se nám všem zdá pravděpodobnější.

Další výzkum bychom rádi zaměřili na přípravu derivátů 1-thia-norporkanu, jakmile najdeme někoho, kdo bude ochoten vyměnit kyslík za síru a nebude za to požadovat přehnaný honorář. Naše snaha o přípravu selenového (VI) a tellurového analogu (VII) 1-oxa-norporkanu byla neúspěšná. 1-Seleno-norporkan (VI) a 1-telluro-norporkan (VII), s pracovními názvy "sele" a "tele" se ukázaly jako látky velice nestálé, rozpadající se již při hlasitější konverzaci v laboratoři nebo při prasknutí dveřmi, na látky dosud neznámé struktury. Žádné domlouvání nepomohlo a v použití rafinovanějších donucovacích metod nám zabránila Etická komise pro hospodářská zvířata při Ministerstvu zemědělství, když jeden z našich spolupracovníků neprozřetelně prozradil v jedné pražské restauraci jejich pracovní názvy. Ostatně práce na nich musely být stejně zastaveny, protože staré selenové usměrňovače z trofejního vojenského materiálu, používané jako zdroj selenu, nám brzy došly a tellur se nám nepodařilo sehnat vůbec. Zato se nám povedlo od jedné nejmenované východní firmy za poměrně slušnou cenu odkoupit část poškozeného atomového reaktoru s několika berylliovými tyčemi, a již se připravujeme na syntézu dalšího heteroporkanu, tzv. "beranu" (VIII). Přípravné práce však povážlivě vážnou, protože kolektiv je plně vytižen vymýšlením vhodných triviálních názvů pro dvě nové, právě připravené látky s navrhovanou strukturou IX a X a nekonečnými diskusemi o tom, zda je lze ještě zařadit mezi porkany nebo zda již tvoří samostatnou skupinu, pro níž je řazen název pterany. V tomto směru bychom velmi přivítali názory a nezištnou pomoc dalších odborníků z oblasti chemie porkanu.

Prof. RNDr. Jiří Patočka, DrSc, DrSc(WC),
jednatel WCPC pro oblast Hradec Králové
E-mail: patocka@pmfhk.cz

Odborná setkání

Redakce časopisu *Chemické listy* i *Bulletinu* se shodly na tom, že příliv rukopisů pro rubriku *Odborná setkání* převyšuje kvantitou publikační možnosti časopisu a zavedly proto pravidla pro přednostní zveřejnění rukopisů. V nejbližším možném termínu bude zveřejněn rukopis, který redakce obdrží dva měsíce před plánovaným vydáním čísla (t.r. např. č. 1 20. ledna, č. 2 20. února atd.), jenž u oznámení akcí budoucích nepřekročí 1/2 rukopisné stránky 30 × 60 (tj. cca 900 znaků) a u hodnocení dvojnásobek (1 strana 30 × 60, 1800 znaků). Rukopisy nespĺňující toto pravidlo budou „v záloze“ bez ohledu na termín akce. Výjimky jsou možné pouze po dohodě s redakcí. Redakce vítá jakýkoliv příspěvek v tištěné podobě a na disketě.

Kurz HPLC a kapilární elektroforézy v Pardubicích.

Katedra analytické chemie Univerzity Pardubice a pobočka ČSCH v Pardubicích uspořádaly ve dnech 20. až 31. srpna 2001 již podruhé kurz pokročilých analytických separačních metod. Kurz byl určen zejména pro studenty doktorského programu, zúčastnili se ale i další zájemci z praxe a studenti posledních ročníků denního studia. Mezi 23 účastníky kurzu jsme kromě

studentů z Univerzity Pardubice uvítali i jejich kolegy z Univerzity Karlovy a VŠCHT v Praze, Univerzity Palackého v Olomouci a Farmaceutické fakulty v Hradci Králové a pracovníky ústavů Akademie věd ČR z Brna a Prahy. Lektorem byl Dr. Henk Claessens z Technické univerzity v Eindhoven, celý kurz probíhal v anglickém jazyku a účastníkům bylo na závěr vydáno osvědčení o absolvování. Témata zahrnovala zejména pokroky v přípravě stacionárních fází pro HPLC a testování jejich vlastností, miniaturizaci kolon, principy kapilární elektroforézy, micelární elektrokinetické chromatografie a kapilární elektrochromatografie a optimalizaci podmínek separace. Část přednášek byla věnována i technikám úprav vzorků před separací.

Vzhledem k tomu, že kurz i letos vzbudil kladný ohlas, hodláme uskutečnit třetí ročník i příští rok, opět formou letní školy, v termínu 12. až 23. srpna. Uvítáme všechny účastníky, studenty magisterského (inženýrského) i doktorského studia, i další zájemce z praxe, kteří si chtějí osvěžit a obnovit své znalosti z oboru analytických separačních technik. Bližší informace rád poskytnu. Tel. 040-603-7023, email: Pavel.Jandera@upce.cz.

Pavel Jandera

Akce v ČR a v zahraničí

rubriku kompiluje Lukáš Drašar, drasarl@vscht.cz

ČSCH nesouhlasí s obchodním a úplatným využitím tohoto seznamu. Akce jsou řazeny podle data. Hvězdičkou jsou označeny nové přírůstky seznamu. Pokud hledáte konferenci a nenacházíte ji v našem seznamu, navštivte URL <http://www.chemsoc.org/events/post.htm>. Redakce rubriky má stále málo informací z České republiky a Slovenska.

5th International Symposium On Medicinal Chemistry Of Neurodegenerative Diseases 26.–30.1.2002 Mexico Inf.: George S. Robertson, Ph.D., 514 428-2665, fax: -4900, george_robertson@merck.com

FG Freiberfluche Chemiker: Colloquium Chemicum 6.2.2002 Frankfurt a. M. Inf.: Gesellschaft Deutscher Chemiker e.V. Abteilung Tagungen, Postfach 900440, D-60444 Frankfurt, Germany, 069 7917-358 fax -475, tg@gdch.de, www.gdch.de/tagung/index.htm

7th Int. Symp. on Hyphenated Techniques in Chromatography and Hyphenated Chromatographic Analyzers 6.–8.2.2002 Belgium Inf.: HTC-7 Secretariat, fax: +32-58-514575, htc@ordibo.be, http://ordibo.be/htc

* **CHEMEXPO 2002** 12.–14.2.2002 Bombay Inf.: www.chemexpo2002.com

* **Chemtex & Corrosion** 12.–14.2.2002 United Arab Emirates Inf.: Benjamin Clements, International Expo-consults L. L. C., P.O. Box 50006, Dubai, UAE, +971 4 343-5777, fax -6115, iec@emirates.net.ae

8th Ibn Sina conference of Heterocyclic Chemistry 16.–19.2.2002 Egypt Inf.: Prof. Dr. Hussein El-Kashef, Assiut University, Faculty of Science, 71516 Assiut, Egypt, +2088-342708 fax -333837, ibnsina@aun.eun.eg.

* **Projektování a provoz povrchových úprav** 6.–7.3.2002 Praha Inf.: Vladimír Jelínek, Korunní 73, 130 00 Praha 3, fax: 02/24256668,

* **LChG: Jahrestagung Regionalverband Bayern** 7.3.2002 Erlangen Inf.: Gesellschaft Deutscher Chemiker e.V. Abteilung Tagungen, Postfach 900440, D-60444 Frankfurt, Germany, tg@gdch.de, www.gdch.de/tagung/index.htm

* **Chemiedozententagung 2002** 10.–13.3.2002 Köln Inf.: Gesellschaft Deutscher Chemiker e.V. Abteilung Tagungen, Postfach 900440, D-60444 Frankfurt, Germany, 069 7917-358, tg@gdch.de, www.gdch.de/tagung/index.htm

ASEANPLAS 2002 12.–15.3.2002 Singapore Inf.: Messe Düsseldorf GmbH, P.O. Box 101006, Stockumer Kirchstrasse 61, 40001 Düsseldorf, Germany, phone: +49(0)211-456002, fax: -45607740, www.messe-duesseldorf.de

* **Proteomic the New Frontiers** 14.–15.3.2002 University of Delaware Inf.: Kathy Werrell, enggoutreach@udel.edu, www.udel.edu/engg/outreach/

* **LChG: Jahrestagung Regionalverband NRW** 13.3.2002 Wuppertal Inf.: Gesellschaft Deutscher Chemiker e.V. Abteilung Tagungen, Postfach 900440, D-60444 Frankfurt, Germany, tg@gdch.de, www.gdch.de/tagung/index.htm

Zajištění kvality analytických výsledků 18.–20.3.2002 Lhotka Inf.: 2 THETA, s. r. o., P. S. 103, 737 Český Těšín, www.2theta.cz

* **Vortragstagung FG Makromolekulare Chemie** 18.–19.3.2002 Darmstadt Inf.: Gesellschaft Deutscher Chemiker e.V. Abteilung Tagungen, Postfach 900440, D-60444 Frankfurt, Germany, tg@gdch.de, www.gdch.de/tagung/index.htm

LChG: Jahrestagung Regionalverband Süd-West 18.–19.3.2002 Saarbrücken Inf.: Gesellschaft Deutscher Chemiker e.V. Abteilung Tagungen, Postfach 900440, D-60444 Frankfurt, Germany, tg@gdch.de, www.gdch.de/tagung/index.htm

* **Jahrestagung FG Biochemie "Ligand-RNA-Wechselwirkung"** 21.–23. 3. 2002 Frankfurt a. M. Inf.: Gesellschaft Deutscher Chemiker e.V. Abteilung Tagungen, Postfach 900440, D-60444 Frankfurt, Germany, 069 7917-358 fax -475, tg@gdch.de, www.gdch.de/tagung/index.htm

LChG: Jahrestagung Regionalverband Süd-Ost 21.–22.3.2002 Jena Inf.: Gesellschaft Deutscher Chemiker e.V. Abteilung Tagungen, Postfach 900440, D-60444 Frankfurt, Germany, tg@gdch.de, www.gdch.de/tagung/index.htm

12th International Symposium in Bioluminescence & Chemiluminescence 5.–9.4.2002 Cambridge Inf.: <http://www.lumiweb.com>

* **New Spectrometric and Imaging Methods for Analyzing Lignocellulosic Materials** 7.–11.4.2002 Orlando Inf.: Tim Rials, Southern Research Station, 2500 Shreveport Hwy, Peneville, LA, USA, trials@fs.fed.us

* **Cellulose, Paper and Textiles Division Announces the Anselme Payen Award Symposium Honoring** 7.–11.4.2002 Orlando Inf.: Prof. Jack Saddler, Forest Science Centre, 4041, 2424 Main Mall, Vancouver CAN V6T 1Z4, Canada, phone: 604 882-9741, fax: -9104, saddler@interchange.ubc.ca

GDCh/RSC: AGICHEM 2002 7.–10.4.2002 München Inf.: Gesellschaft Deutscher Chemiker e.V. Abteilung Tagungen, Postfach 900440, D-60444 Frankfurt, Germany, 069 7917-358, tg@gdch.de, www.gdch.de/tagung/index.htm

* **LChG/DVG: Lebensmittel-Mittel zum Leben** 8.–10.4.2002 Münster Inf.: Gesellschaft Deutscher Chemiker e.V. Abteilung Tagungen, Postfach 900440, D-60444 Frankfurt, Germany, tg@gdch.de, www.gdch.de/tagung/index.htm

* **16. Vortragstagung FG Waschmittelchemie; 11. Ostwald-Kolloquium** 8.–9.4.2002 Würzburg Inf.: Gesellschaft Deutscher Chemiker e.V. Abteilung Tagungen, Postfach 900440, D-60444 Frankfurt, Germany, 069 7917-358 fax -475, tg@gdch.de, www.gdch.de/tagung/index.htm

* **FARBE 2002** 11.–14.4.2002 Mnichov Inf.: EXPO-Consult+Service s. r. o., Příkop 4, 60445 Brno, fax: 05-45176159, info@expocs.cz,

LChG: Jahrestagung Regionalverband Nord-Ost 11.–12.4.2002 Schwerin Inf.: Gesellschaft Deutscher Chemiker e.V. Abteilung Tagungen, Postfach 900440, D-60444 Frankfurt, Germany, tg@gdch.de, www.gdch.de/tagung/index.htm

* **World Oleochemical Conference** 14.–17.4.2002 Barcelona Inf.: c/o AOCS, P.O. Box 3489, Champaign, IL 61826-3489, USA, fax: 1217-3518091, meetings@aocs.org

Hutní analytika 2002 15.–19.4.2002 Český Ráj Inf.: 2 THETA, s. r. o., P. S. 103, 737 Český Těšín, www.2theta.cz

* **AchemAmerica** 18.–20.4.2002 Mexico-City Inf.: DECHEMA e. V., Postfach 150104, D-60061 Frankfurt am Main, Germany, fax: +49069 7564, chema@dechema.de, http://www.achema.de

Analytica und Analytica Conference 2002 23.–26.4.2002 München Inf.: Gesellschaft Deutscher Chemiker e.V. Abteilung Tagungen, Postfach 900440, D-60444 Frankfurt, Germany, tg@gdch.de, www.gdch.de/tagung/index.htm

* **3rd International Chemometrics Research Meeting** 26.–30.4.2002 The Netherlands Inf.: ICRM2002 Secretariat, University of Amsterdam, Nieuwe

Achtergracht 166, 1018 NW Amsterdam, The Netherlands, phone: +3120525-6515, fax: -5604, icrm@its.chem.uva.nl, http://www.chemometrie.nl/

The Second PCB Workshop 7.–11.5.2002 Brno Inf.: http://recetox.chemi.muni.cz

Colorchem 2002 12.–16.5.2002 Pardubice Inf.: Mrs. Jana Kadlecová, Research Institute for Organic Syntheses, CZ-532 18 Pardubice, +420-40 682-3234 fax -2971, colorchem@vuosas.cz, http://www.vuosas.cz/colorchem

EUROCLIMATHERM 2002 28.–31.5.2002 Paris Inf.: Messe Düsseldorf GmbH, P.O. Box 101006, Stockumer Kirchstrasse 61, 40001 Düsseldorf, Germany, phone: +49(0)211-456002, fax: -45607740, www.messe-duesseldorf.de

* **Fifth International Symposium on Functional π -Electron Systems** 30.5.–4.6.2002 Ulm Inf.: Gesellschaft Deutscher Chemiker e.V. Abteilung Tagungen, Postfach 900440, D-60444 Frankfurt, Germany, 069 7917-358 fax -475, tg@gdch.de, www.gdch.de/tagung/index.htm

* **Advanced Batteries and Accumulators** 16.6.–20.7.2002 Brno Inf.: http://www.fee.vutbr.cz/UETE/ABA

Noví členové ČSCH

Ing. Abdo Al-Sabbari, Paramo, a.s., Pardubice
Michal Bachman, studující Gymnázium a SPGŠ, Liberec
Mgr. Vojtěch Balšánek, FarmF UK, Hradec Králové
Vanda Bartoňová, studující PFF UK Praha
Ing. Vladimír Bažant, Marketing Consulting, spol.s r.o., Praha
Jan Bednárek, Setuza,a.s., Ústí nad Labem
Ing. Petr Bělina, Univerzita Pardubice
Ing. Markéta Bernátková, VŠCHT Praha
David Biedermann, studující PFF UK Praha
Ing. Hana Blažková, Danisco Cultor bohemia,a.s., Smiřice
Mgr. Marie Brázdová, Biofyzikální ústav AV ČR Brno
Ing. Tomáš Bříza, VŠCHT Praha
Ing. Kateřina Buchalová, VŠCHT Praha
Ing. Karel Červinka, Setuza,a.s., Ústí nad Labem
Markéta Čížková, studující PFF UK Praha
Jaroslava Dejmáliková, Setuza,a.s., Ústí nad Labem
Jana Dobrá, studující PFF UK Praha
Ing. Petr Dobrovolný, Pliva - Lachema, a.s. Brno
Libor Dostál, studující Univerzita Pardubice
Petra Duláková, studující PFF UK Praha
Jana Dutrťová, studující PFF UK Praha
Jan Fetter, studující ČVUT - FEL
Ing. František Foret, CSc., Ústav analytické chemie, Brno
Ing. Ludvík Fritscher, Friteko, Heřmanův Městec
Jana Frýdlová, studující PFF UK Praha
Ing. Michal Fulem, VŠCHT Praha
Robert Goldwein, studující PFF UK Praha
Jana Hájková, studující PFF UK Praha
Ing. Dagmar Hlavatá, MSSCH, Praha
Ing. Stanislava Hlaváčková, Gymnázium a obch. akademie, Sedlčany
Mgr. Hana Holubářová, Gymnázium Dr.J. Pekaře, Mladá Boleslav
Ing. Jaroslava Hnilíčková, ÚOCHB AV ČR Praha
Prof. Ing. Pavel Hobza, DrSc., ÚCHF J.H. AV ČR Praha
Dr. Mgr. Magdaléna Hromadová, ÚCHF J.H. AV ČR Praha
Michaela Hrušková, studující PFF UK Praha
Mgr. Josef Jampílek, FaF UK Hradec Králové
Ing. Ph.D. Alžběta Jarošová, MZLU, Brno
Jan Ježek, PFF UK Praha
Tomáš Jileček, studující PFF UK Praha
Prof. Ing. Pavel Kaláč, CSc., Jihočeská univerzita, zemědělská fakulta, České Budějovice
Ing. Robert Kaplánek, VŠCHT Praha
Mgr. Jaromír Kareš, Setuza,a.s., Ústí nad Labem
Bc. Jana Keslová, PFF UK Praha
Andrea Kestlerová, studující PFF UK Praha
Ing., Ph.D. Martina Klučáková, VÚT Brno
Ing. Jana Kočanová, Gymnázium, Český Krumlov
Ing. Radka Konířová, VŠCHT Praha
Milúše Kosová, studující VŠCHT Praha
RNDr. Martin Kotora, CSc., PFF UK Praha
Edita Krafková, studující PFF UK Praha
Hana Krakovičová, studující VŠCHT Praha
Mgr. Tomáš Kraus, Ph.D., ÚOCHB AV ČR Praha
Ing. Radek Krejčí, Vitablock, a.s.
Ing. Jiří Kroulík, ÚOCHB AV ČR Praha

Ing. Jiří Krupka, VŠCHT Praha
Štěpánka Kučková, studující PFF UK Praha
Ing. Irena Kultová, Unilever ČR, spol.s r.o., Nelahozeves
Ing. Jana Kupková, Astrid Cosmetics, a.s., Praha
Ing. Milan Kurfürst, VŠCHT Praha
Ing. Jan Kühn, JPK-CHEM, Hradec Králové
Miroslav Kvasnica, studující PFF UK Praha
Klára Kynčlová, studující PFF UK Praha
Ing. Tereza Labíková, VŠCHT Praha
Ing. Vladimír Lang, Palma - Tumys,a.s., Bratislava, Slovensko
Ing. Marián Lehocký, Univerzita Tomáše Bati, Zlín
Marcela Lukášková, studující PFF MU Brno
PhD. Ing. Jana Luxová, Univerzita Pardubice
Hana Mádlová, studující VŠCHT Praha
Mgr. Pavla Macharáčková, Setuza, a.s., závod Olomouc
Ing. Ján Majerčák, Palma - Tumys,a.s., Bratislava, Slovensko
Ing. Barbora Maralíková, Univerzita Pardubice
Ing. Jindřiška Marková, nyní v důchodu Choceň
Doc. Ing. Vladimír Maroušek, CSc., VŠCHT Praha
Ing. Jan Maršák, VŠCHT Praha
Naděžda Matulová, studující PFF UK Praha
Ing. Darina Mazurová, Setuza, a.s., závod Olomouc
Regina Menzelová, PFF Palackého Univerzita Olomouc
Doc. Ing. Viktor Milata, CSc., CHTF STU Bratislava, Slovensko
Karel Nahrabecký, studující Univerzita Pardubice
Karel Naiman, studující PFF UK Praha
Mgr. Jana Nerudová, CSc., SZÚ Praha
Mgr. Ph.D. Ivan Němec, PFF UK Praha
Ing. Bohdan Novák, Setuza, a.s., závod Olomouc
Ing. Jan Novák, VŠCHT Praha
Ing. Petr Novák, Ministerstvo zdravotnictví ČR Praha
Ing. Státis Patrdis, VŠCHT Praha
Ing. Jiří Paleček, VŠCHT Praha
Alexandr Pavlíček, studující PFF UK Praha
Tomáš Pekárek, studující VŠCHT Praha
Ing. Marie Podubecká, SPŠ, Dvůr Králové nad Labem
Doc. RNDr. Milan Pour, Ph.D., FaF UK Hradec Králové
Alexandr Prokop, studující VŠCHT Praha
Jana Přecechtělová, PFF MU Brno
Ing. Zuzana Réblová, Ph.D., VŠCHT Praha
Mgr. Olexandr Rusín, VŠCHT Praha
Ing. Dr. Branislav Ruttkay-Nedecký, ČZPI Brno
Doc. Ing. Vlastimil Růžička, CSc., VŠCHT Praha
Ivan Řehoř, studující PFF UK Praha
Ing. Petr Seifert, Setuza, a.s., závod Olomouc
Matyáš Schejbal, studující VŠCHT Praha
Mgr. Radan Schiller, FarmF UK Hradec Králové
Ing. Jaroslav Sládek, Palma - Tumys,a.s., Bratislava, Slovensko
Lenka Slaninová, VUT Brno
Viktor Slavíček, studující VUT Brno
Zdeněk Smitík, studující PFF UK Praha
Ing. Jan Stach, VÚFB, Dolní Měcholupy
Ing. Eva Svobodová, VŠCHT Praha
Michal Šála, studující PFF UK Praha
Mgr. Lucie Ševelová, Vojenská lékařská akademie, Hradec Králové

Ing. Ondřej Šimák, VŠCHT Praha
 Ing. Miroslav Šiša, ÚOCHB AV ČR Praha
 Mgr. Martin Škoda, Děčín
 Ing. Jan Smidrkal, VŠCHT Praha
 Eva Štastná, studující PFF UK Praha
 Ing. Petr Štěpánek, VŠCHT Praha
 Klára Švorčíková, studující VŠCHT Praha
 MVDr. Matilda Titková, Palma - Agro, a.s. Sečovice, Slovensko
 Ing. Ladislav Tocháček, Setuza, a.s. Ústí nad Labem
 Prof. RNDr. František Tureček, CSc., University of Washington, Seattle, USA
 Matyáš Turský, studující Gymnázium Praha
 Ing. Martin Tůma, VŠCHT Praha
 Ing. Martin Valík, VŠCHT Praha

Ing. Štefan Valovič, Palma - Tumys,a.s., Bratislava Slovensko
 Ing. Ph.D. Petr Vašek, VŠCHT Praha
 Mgr. Kateřina Vávrová, FarmF UK Hradec Králové
 Ing. Marek Večeř, ÚCHP AV ČR Praha
 Miloš Virt, Setuza,a.s., Ústí nad Labem
 Jitka Visnerová, studující VŠCHT Praha
 Michael Volný, studující PFF UK Praha
 Mgr. Blanka Voříšková, PedF UK Praha
 Mgr. Miroslav Zabada, PFF MU Brno
 Mgr. Lenka Zahajská, FarmF UK Hradec Králové
 Ing. Kamil Záruba, VŠCHT Praha
 Ing. Helena Zúkalová, ČZU Praha
 Daniel Zyka, Ph.D., ÚOCHB AV ČR Praha
 Mgr. Miroslav Žáček, Setuza,a.s., Ústí nad Labem

Výročí a jubilea

Jubilanti v roce 2002

75 let

Prof. Ing. Dr. Jaro Komenda, CSc., (4.4.), dříve PFF Masarykova universita Brno, nyní v důchodu Brno
 Ing. Stanislav Doležal, CSc., (6.4.), dříve VŠCHT Praha, nyní v důchodu Praha
 Ing. Karel Setínek, CSc., (13.4.), dříve ÚCHP AV ČR Praha, nyní v důchodu Praha
 Ing. Milan Volek, (18.4.), dříve Dental Praha, nyní v důchodu Praha
 Ing. Josef Sýkora, CSc., (20.4.), dříve Chemapol Litvínov, nyní v důchodu Litvínov
 Prof. RNDr. Eva Keulemansová-Smolková, CSc., (27.4.), dříve PFF University Karlovy Praha, nyní v důchodu Praha
 Doc. Ing. Miroslav Janda, CSc., (1.6.), dříve VŠCHT Praha, nyní v důchodu Praha
 Prof. Ing. Bohumil Hájek, DrSc., (29.5.), dříve VŠCHT Praha, nyní v důchodu Praha
 Prof. Ing. Čestmír Černý, DrSc., (24.6.), dříve VŠCHT Praha, nyní v důchodu Praha

70 let

prom. ped. Miroslav Smažik, (3.4.), dříve Gymnasium Tábor, nyní v důchodu Tábor
 Doc. Ing. Karel Štamberg, CSc., (3.4.), dříve ČVUT Praha, nyní v důchodu Praha
 Ing. Jaromír Kletečka, CSc., (4.4.), dříve Ústav pro vědeckou soustavu hospodaření v zemědělství Praha, nyní v důchodu Černošice
 Ing. Miloslava Márová, (16.4.), dříve Ústřední státní veterinární ústav Praha, nyní v důchodu Praha
 Ing. Jiří Kliment, (19.4.), dříve Fotochemie Český Brod, nyní v důchodu Kolín
 MUDr. Pavel Chýle, CSc., (20.4.), dříve Středisko technických informací potravinářského průmyslu Praha, nyní v důchodu Praha
 RNDr. Josef Halbych, CSc., (21.4.), PFF University Karlovy Praha
 Prof. Ing. Jiří Davídek, DrSc., (23.4.), dříve VŠCHT Praha, nyní v důchodu Praha
 RNDr. Josef Zábranský, CSc., (23.4.), dříve VÚPP Praha, nyní v důchodu Praha
 Doc. Ing. Josef Panchartek, CSc., (14.5.), dříve Universita Pardubice, nyní v důchodu Pardubice
 RNDr. Anna Habersbergerová, CSc., (21.5.), dříve ÚJV AV ČR Řež, nyní v důchodu Praha
 Ing. Rudolf Mráz, (26.5.), VŠCHT Praha
 Ph.D. Michael Heyrovský, CSc., (29.5.), ÚFCH J.H.AV ČR Praha
 Ing. Libuše Havlíčková, CSc., (10.6.), dříve VÚOS Pardubice, nyní v důchodu Pardubice
 Doc. Ing. Jiří Vlček, (24.6.), dříve VŠCHT Praha, nyní v důchodu Praha
 Doc. Ing. Alexandr Gosman, CSc., (25.6.), dříve ČVUT FJFI Praha

65 let

RNDr. Jiří Honzák, CSc., (5.4.), Český hydrometeorologický ústav Praha
 RNDr. Jaroslava Medunová, (12.4.), dříve Střední zdravotnická škola Ostrava, nyní v důchodu Ostrava
 Ing. Josef Mládek, (17.4.), dříve OHES Most, nyní v důchodu Most
 Prof. Ing. Milan Kraitr, CSc., (18.4.), PedF Západočeská universita Plzeň
 Prof. Ing. Jiří Hála, CSc., (21.4.), PFF Masarykovy university Brno
 Ing. Pavel Rezníček, (25.4.), dříve Druchema Praha, nyní v důchodu Praha
 Doc. RNDr. Miloň Tichý, DrSc., (28.4.), SZÚ Praha
 Prof. Ing. Lubomír Lapčik, DrSc., (6.5.), CHF VUT Brno
 Ing. Karel Mocek, CSc., (6.5.), dříve ÚFCH J.H. AV ČR Praha, nyní v důchodu Praha
 RNDr. Zdeněk Tuzar, CSc., (16.5.), ÚMCH AV ČR Praha
 Ing. Zdeněk Brož, CSc., (31.5.), dříve ÚCHP AV ČR Praha, nyní v důchodu Praha
 Doc. RNDr. Alexander Muck, CSc., (2.6.), VŠCHT Praha
 Prof. Ing. Mečislav Kuraš, CSc., (4.6.), VŠCHT Praha

60 let

Ing. Jiří Pavelka, CSc., (16.4.), Ekocentrum Ostrava
 Ing. Jaroslav Šebesta, (22.4.), Státní veterinární ústav Praha
 Ing. Alena Cejnarová, (25.4.), ČKD Polovodiče Praha
 Ing. Juraj Harmatha, CSc., (1.5.), ÚOCHB AV ČR Praha
 Doc. RNDr. Jan Čipera, CSc., (3.5.), Praha
 RNDr. Olga Čechová, CSc., (15.5.), KÚNZ Brno
 RNDr. Jaroslav Fiala, CSc., (24.5.), Český hydrometeorologický ústav Praha
 Doc. RNDr. Petr Čársky, DrSc., (29.5.), ÚFCH J.H. AV ČR Praha
 Ing. Hana Žezulková, (6.6.), MV ČR Praha
 Ing. Jaroslav Pata, CSc., (7.6.), VÚ bezpečnosti práce Praha
 Mgr. Helena Švejdová, (12.6.), SOŠ a SOU Praha
 Doc. RNDr. Jiří Fišer, (18.6.), PFF Univerzity Karlovy Praha
 Mgr. Jarmila Halásková, CSc., (18.6.), PROMED.CS Praha, a.s. Praha
 Ing. Rudolf Smrž, CSc., (28.6.), Synthron Praha

Blahopřejeme

Zemřelí členové Společnosti

Prof. Dr. Ing. Miloš Hudlický, dříve VŠCHT Praha pak Polytechnic Institute Blacsburg USA, zemřel dne 31.8.2001 ve věku 82 let
 Ing. Ludvík Bláha, CSc., dříve VÚFB Praha, zemřel dne 28.9.2001 ve věku nedožitých 74 let.

Čest jejich památce